

Αναζητώντας τις ρίζες μου

Δύο συνεχή καλοκαίρια, το 2006 και 2007, έκανα διακοπές στη Μάνη. Έχοντας ως ορμητήριο το Γύθειο επισκέφτηκα όλα τα χωριά της περιοχής. Ήρθα σε επαφή με τους κατοίκους και συζήτησα μαζί τους για τον τρόπο ζωής τους στα κακοτράχαλα εδάφη. Περιηγήθηκα στα περίφημα πυργόσπιτα και ενημερώθηκα για την λειτουργικότητά τους ως αμυντικά οχυρώματα κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Εν ολίγοις οι άνθρωποι είναι πάρα πολύ φιλόξενοι με τους ξένους επισκέπτες, αλλά στις μεταξύ τους σχέσεις είναι διαφορετικοί. Φτάνουν στο σημείο να εχθρεύεται ο αδελφός τον αδελφό του ακόμη και για το νερό, το οποίο βέβαια είναι δυσεύρετο στην περιοχή. Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο των πυργόσπιτων αποτελεί η σκεπαστή στέρνα του ισογείου, η οποία μέσω υδρορροής συγκεντρώνει τα νερά της βροχής και αυτά αποτελούν το πόσιμο νερό.

Στα δύσκολα χρόνια της τουρκικής κατοχής, αλλά και στα κατοπινά, οι κάτοικοι συντηρούσαν κυρίως με το λιγιστό στάρι και λάδι, τα ψητά βελάνια, τα λούπινα που ξεπίκριζαν σε θαλασσινό νερό και τα παστά τρυγόνια, τα οποία αφθονούσαν στην περιοχή κατά την περίοδο μετανάστευσής τους προς τις χώρες της Αφρικής. Την εποχή που οι προμήθειες λιγόστευαν ή εξέλιπαν, οι άνθρωποι μέσω της θαλασσίας οδού επέδραμαν στα βόρεια εύφορα μέρη (Σκάλα και Μολάους) και επιδίδονταν σε λειλασίες και υφαρπαγή αγαθών.

Ψάχνοντας και ρωτώντας λοιπόν, αν υπάρχει το επώνυμο Μπουρογιάννης στην περιοχή, μιάς και από κει έλκουμε την καταγωγή μας σύμφωνα με την προφορική παράδοση, ανακάλυψα στη μέσα Μάνη το χωριό Πιόντες δίπλα στη Λάγια. Εκεί ήταν γνωστό το όνομα με τη διαφορά ότι τονιζόταν στη συλλαβή –ρο, Μπουρόγιαννης. Δεν υπήρχαν όμως σήμερα κάτοικοι με το επώνυμο αυτό. Ίσως να μετοίκησαν σε άλλες περιοχές.

Στην Πάτρα, από ένα τυχαίο γεγονός, γνώρισα τον Κυριάκο Κουριάκο, καθηγητή φιλόλογο και Δ/ντή του 2ου Λυκείου, συνταξιούχο σήμερα, με τον οποίο διατηρώ επαφή. Ο Κυριάκος μου ανέφερε ότι κατάγεται από την Ίμβρο και ο παππούς του εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Ο αδελφός του έμεινε επίσης στην Αθήνα, ενώ ο ίδιος έφυγε στην Πάτρα, όπου ζει με τη σύζυγό του Ρουμπίνη και τις δύο κόρες του, την Αρρήτη-Βασιλική, οδοντίατρο και τη Μπουρογιάννη-Σαλαμαλίκη Σπυριδούλα, μικροβιολόγο.

Σχετικά με την ονομασία του χωριού

Σε ελάχιστα χιλιόμετρα απόσταση από την Κύμη της Εύβοιας υπάρχει το χωριό Οκτωνιά. Από κει κατάγεται ένας απόστρατος Ταξίαρχος Οικονομικός του Υγειονομικού, ο Μαντασάς Αναστάσιος, ο οποίος μου ανέφερε ότι γνώριζε την ύπαρξη του χωριού μας και προσπάθησε να μάθει τι κοινό υπάρχει μεταξύ των δύο ονομάτων. Μάταια όμως. Μου αφηγήθηκε επίσης, ότι η μάνα του είναι Μικρασιάτισσα και κάποιιοι με το επώνυμο αυτό, όπως και ο ίδιος άλλωστε, το άλλαξαν απαλείφοντας το -ι. Ότι ο γιός του διατηρεί στην κεντρική πλατεία, στο Αλιβέρι, κοσμηματοπωλείο και ότι δυο ανίψια του έχουν τυπογραφικό κατάστημα στην Κηφισιά. Γι' αυτούς μιλάει και ο Λεωνίδας Γαλλής στο τομίδιο 6 των «Χρονικών της Επαρχίας Δομοκού».

Αξιοσημείωτο πάντως είναι και το γεγονός ότι από απλή σύμπτωση, κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου, συγκεκριμένα το 1947, σκοτώθηκε στο χωριό μας ο Βασίλειος Μαντασιάς, θείος του Αναστασίου και μάλιστα λέγεται ότι είναι θαμμένος στο χώρο γύρω από την κεντρική πλατεία.

Στα πλαίσια της αρμοδιότητάς μου ως αιρετός ΑΠΥΣΔΕ (Ανώτερο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) γνώρισα τη φιλόλογο καθηγήτρια Μαντασιά Αικατερίνη. Η καταγωγή της είναι από την Οκτωνιά και η ίδια διαμένει στο Αλιβέρι. Έμεινε έκπληκτη όταν της ανέφερα ότι κατάγομαι από τη Μαντασιά και έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την ονομασία του χωριού. Υποσχέθηκε και λόγω ειδικότητας να ερευνήσει για τη σχέση που πιθανόν να υπάρχει μεταξύ του ονόματος του χωριού και του επωνύμου της.

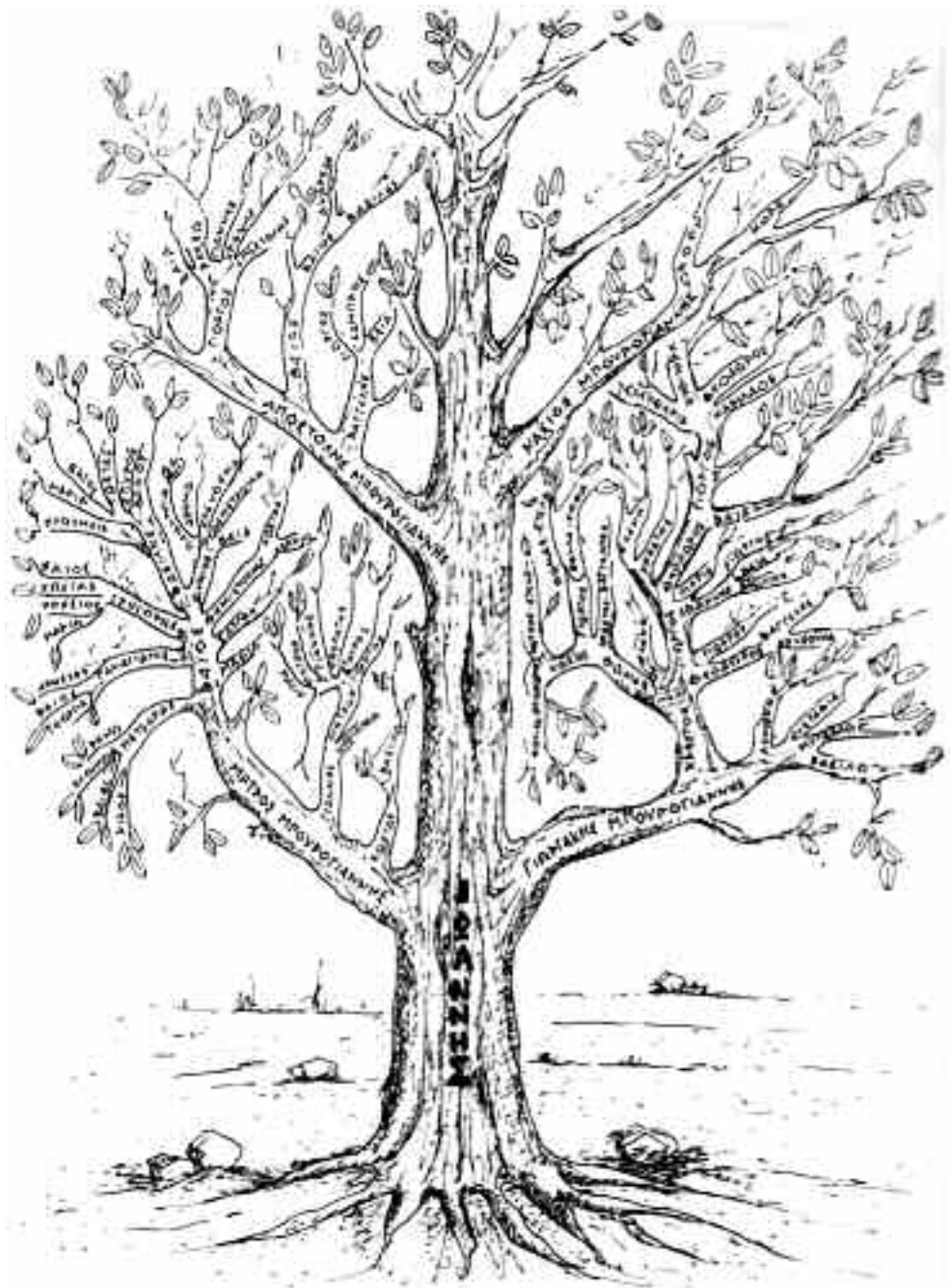
Άποψή μου πάντως είναι ότι πιθανόν κάποιος κάτοικος του χωριού μας έφυγε και εγκαταστάθηκε στην Εύβοια. Εκεί οι ντόπιοι του προσήψαν το επώνυμο Μαντασιάς λόγω της καταγωγής του από τη Μαντασιά: Μαντασιώτης - Μαντασιάς.

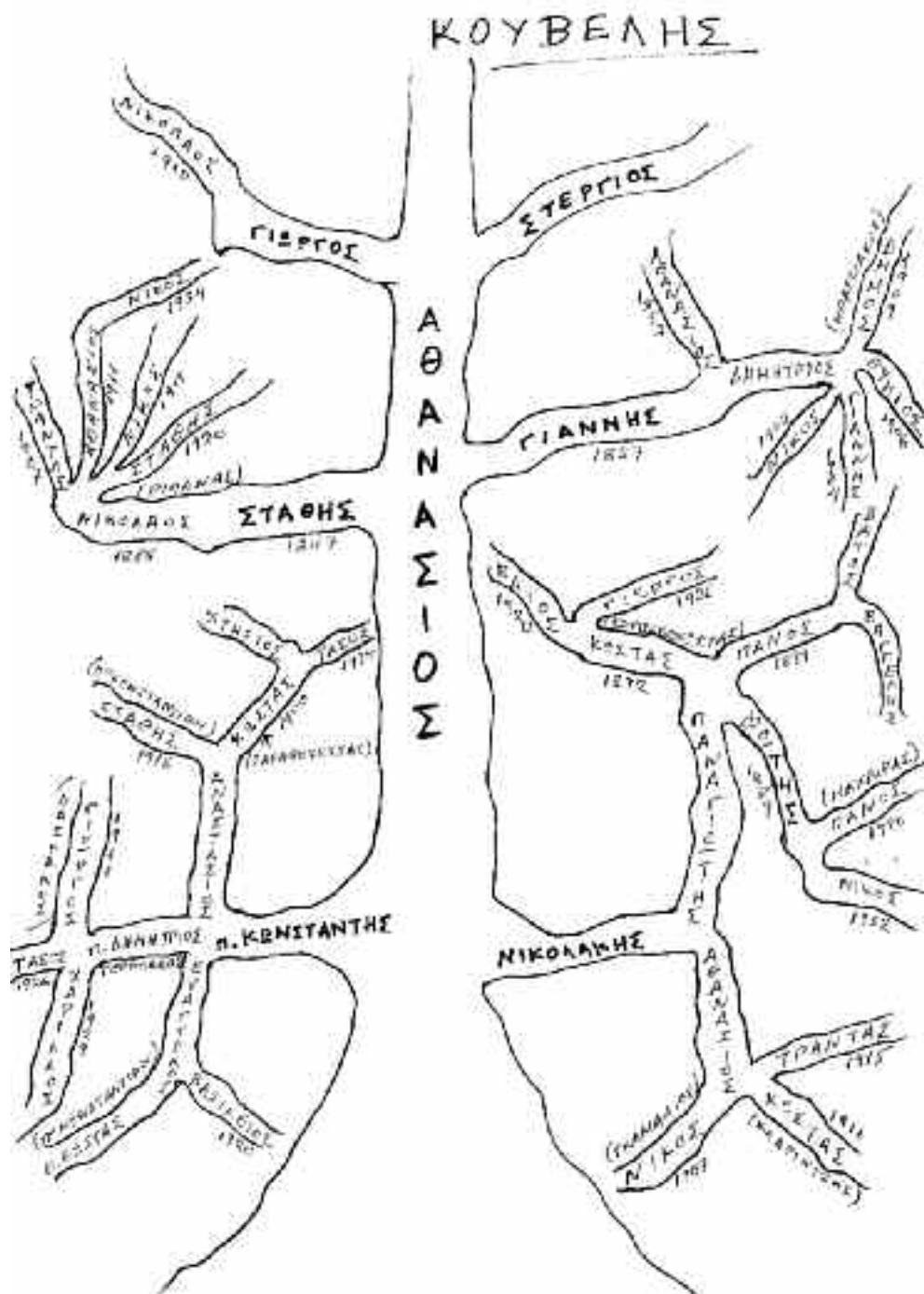
Ενθύμιο 1934 Ανάκτορα.

Νικόλαος Βασιλείου Μακρολειβαδίτης. Γεννήθηκε στο Καραχασάν το 1912.

Ο γιος του Κώστας (1935) ζει στη Θεσσαλονίκη, όπου εργάζεται ως τοπογράφος μηχανικός στην ιδιωτική του επιχείρηση, κατασκευαστική εταιρεία «ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ». Πέρα από το χώρο της εργασίας του, δραστηριοποιείται στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης ως ενεργό μέλος της Ένωσης Ρουμελιωτών Βορείου Ελλάδος (ΕΡΒΕ). Συμμετέχει στην έκδοση του ετήσιου ημερολογίου της Ένωσης και δημοσιεύει σ' αυτό πολλά ποιήματά του, αναδεικνύοντας έτσι και το ταλέντο του στην ποίηση. Μια ποίηση λαϊκή, όπου εκεί εξιστορούνται γεγονότα της καθημερινής ζωής αλλά και έθιμα της παλιάς εποχής, τα οποία δυστυχώς στις μέρες μας έχουν ξεχαστεί. Ως άξιος συνεχιστής αλλά και θεματοφύλακας της παράδοσης του τόπου καταγωγής του, κατορθώνει να κρατά ζωντανή τη γενέτειρά του στη μνήμη των επόμενων γενεών. Οι χωριανοί του αισθάνονται περήφανοι γι' αυτή την προσφορά του και τον ευγνωμονούν.

Το Μπουρογιανναίκο.

Το Κουβελάϊκο.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η Γιωργή

- Πώς του 'παν, πώς του 'παν;
- Γιωργή, πώς του 'παν τ' όνομα;
- Όχι, Γιωργή, μην το λες.

Και η Γιωργή έχοντας το στόμα της κλειστό και το όνομα του νεοφώτιστου σαν επτασφράγιστο μυστικό, τρέχει, τρέχει, τρέχει ... Σημασία δε δίνει γύρω της! Αφοσιωμένη στο στόχο της, που είναι να φτάσει πρώτη στο σπίτι του γονιού του νεοφώτιστου μωρού, έχει βάλει όλα της τα δυνατά να τον πετύχει. Μεταφέροντας το όνομα κατευθείαν από τα χείλη του νονού²⁷ και μετά τα απαραίτητα

- «- αποτάσσει τω Σατανά; ...
- αποτάσσομαι» και
- «- συντάσσει τω Χριστώ; ...
- Συντάσσομαι»,

παραβγαίνει με τους πιτσιρικάδες, οι οποίοι τρέχουν και αυτοί για τον ίδιο σκοπό.

Τρέχοντας μπατάλικά²⁸ με το κεφάλι σκυφτό, το κορμί να γέρνει μια δεξιά μια αριστερά και τα πόδια να κτυπούν και να παράγουν εκείνο τον άχαρο ήχο – πλατάγιασμα μέσα στα καλατσούκια²⁹, θα φτάσει πρώτη στο σπίτι του νοικοκύρη, προσπερνώντας τα πιτσιρίκια που αγκομαχούν κι αυτά να τερματίσουν πρώτα.

Σαν σίφουνας την τελευταία στιγμή και αφού παρακάμψει την κύρια είσοδο – αμπάρα, πηδώντας από τον φράχτη, χωρίς να λογαριάσει την καλή για την κατάσταση φορεσιά της, με την καμ'ζόλα³⁰ ανασηκωμένη ως το γόνατο, θα ορμήξει και θα βρεθεί μπροστά στον αφέντη:

27. Εθιμικά ο-η νεοφώτιστος-η, έπαιρνε το όνομα των γονιών του πατέρα, αλλά πολλές φορές τον κανόνα παραβίαζαν κάποιοι που δεν τα «πήγαιναν» καλά με τους γονείς τους και έδιναν σε εκδίκηση το όνομα των πεθερικών. Υπήρχαν βέβαια και άλλες περιπτώσεις παρέκκλισης από την παράδοση της ονοματοδοσίας, κατά τις οποίες τα μωρά ελάμβαναν το όνομα ενός θείου που είχε σκοτωθεί στον πόλεμο ή ενός αδελφού που «έφυγε» πρόωρα ή του πατέρα που πέθανε πριν την βάπτιση του παιδιού. Σε άλλες περιπτώσεις πάλι, οι νονοί χάριζαν το δικό τους όνομα, αν οι ίδιοι δεν είχαν απογόνους. Έτσι λοιπόν, ποτέ κανείς δεν ήταν σίγουρος για το όνομα παρά μόνο αν το άκουγε από τον ίδιο το νονό τη στιγμή κατά την οποία ο παπάς θα έλεγε: «... και το όνομα αυτού ...».

28. Μπατάλικά, εκ του μπατάλικος-η-ο και μπατάλης = πλαδαρός, άκομπος, άχαρος και δυσκίνητος.

29. Καλατσούκια = παπούτσια από καουτσούκ της φίρμας «Αλυσίδα Ελβιέλα».

30. Καμιζόλα = είδος φαρδιού και ελαφρού γυναικείου πουκάμισου, ευρύχωρος γυναικείος χιτώνας.

- Κώστα, Κώστα! θα αναφωνήσει.

Να σου ζήσει!

- Ευχαριστώ Γιωργή. Να 'σαι καλά. Να, πάρε!

Γενναίο φιλοδώρημα. Ένα ολόκληρο τάλιρο!

Το περιεργάζεται η Γιωργή, το γυρίζει πότε από τη μια και πότε από την άλλη, το σηκώνει και το κοιτάζει αντικριστά στον ήλιο, το επιδεικνύει στους πισιρικάδες μη πιστεύοντας στα μάτια της, ότι κρατά στα χέρια της ένα τόσο μεγάλο νόμισμα και μετά με περισσή επιμέλεια το τυλίγει στο μαντήλι της, το δένει κόμπο και το χώνει βαθειά στην τσέπη της. Ήταν το έπαθλο του «πρώτου» που μετέφερε το όνομα στον πατέρα.

Οι υπόλοιποι θα μπουν στη σειρά και θα πάρουν δεκαρούλες και εικοσαρούλες, άντε και κανά πενηνταράκι. Αφού όλοι λάβουν το μικρό χρηματικό ποσό, θα επιστρέψουν στην εκκλησία, όπου εν τω μεταξύ θα έχει τελειώσει το μυστήριο της βάπτισης και θα ξαναμπούν στη σειρά, στην έξοδο του προαύλιου χώρου, για να πάρουν και πάλι χαρτζιλίκι από το νονό αυτή τη φορά.

Με τάξη και ευλάβεια, απλώνοντας το χεράκι τους, παίρνουν το μικρό κέρμα και βγαίνουν έξω. Αφού περάσουν οι μισοί, ίσως και οι περισσότεροι, κάποιοι ατίθασοι και πονηροί θα σκαρφαλώσουν στη μάνδρα και θα ξαναμπούν στη σειρά για να εισπράξουν και δεύτερο νόμισμα. Πολλά τα παιδιά, αφοσιωμένος ο νονός στο να μοιράζει χρήματα, θα περάσουν απαρατήρητοι οι εξυπνάκηδες και θα καμαρώνουν μάλιστα για το κατόρθωμά τους. Στο τέλος θα απαιτήσουν από το νονό να πετάξει όσα ψιλά του απέμειναν φωνάζοντας εν χορώ όλοι μαζί:

- Πέτα, πέτα, πέτααα!!!

Με τη χούφτα του ο νονός θα πετάξει στον αέρα όσα κέρματα του περισσεψαν και οι μικροί θα πέσουν ο ένας πάνω στον άλλο. Κυλιούνται στο χώμα, σπρώχνονται και διαγκωνίζονται μέχρι ν' αποκτήσουν το πολυπόθητο νόμισμα. Λίγοι οι τυχεροί στην περίπτωση αυτή! Μεγάλη η χαρά που κατάφεραν να μαζέψουν αρκετά χρήματα από τα βαφτίσια. Λεπτομέρεια βέβαια αποτελεί το γεγονός ότι η καλή τους κυριακάτικη φορεσιά σκονίστηκε και λερώθηκε. Μ' ένα καλό «τίναγμα» με τα χέρια, θα γίνει ξανά, το ίδιο καθαρή και φρέσκια όπως και πριν.

Αφού πάρει τέλος η όλη διαδικασία, ο καθένας αποχωρεί από την εκκλησία. Οι μεγάλοι για το γλέντι, που θ' ακολουθήσει, οι μικροί στα μαγαζιά για ν' αγοράσουν λιχουδιές και η Γιωργή, περί ης ο λόγος, θα πάρει το δρόμο χαρούμενη και γελαστή για το σπίτι της, όπου θα πάει τα μαντάτα στη μάνα της και θα της «αποδώσει λογαριασμό». Στο γυρισμό θα σταθεί πολλές φορές για να ρωτήσει τους μικρούς που πλάληξαν³¹ στα βαφτίσια πόσα λεφτά πήρανε,

ώστε να νιώσει στο τέλος ικανοποιημένη μιας και αυτή πήρε τα περισσότερα.

Όλη αυτή η εισαγωγή δεν εμπεριέχει τίποτα το παράξενο πέρα από το γεγονός ότι η Γιωργή είχε αρκετές δεκαετίες διαφορά με τα μικρά παιδιά. Ο αναφακάς³² της την είχε προορισμένη να συναναστρέφεται με τα μωρά.

Μεσήλικας, με πλαδαρό σώμα, είχε έντονα χαρακτηριστικά σε πρόσωπο με τραχύ δέρμα και βαθιές ρυτίδες, ένα πρόσωπο που φανέρωνε αφέλεια και αγαθότητα. Το κεφάλι σκεπασμένο με γάζα³³ που έδενε σφιχτά πίσω κι από πάνω μαντήλα δεμένη στο λαιμό με ελαφρύ κόμπο έκρυβε τα ανδρικά κομμένα μαλλιά της. Οδοντοστοιχία με ένα δόντι πάνω δεξιά και ένα ακόμη κάτω αριστερά, την ανάγκαζε να φέρει τα χέρια της μπροστά όταν γελούσε για να κρύβει τη γύμνια του στόματός της. Χέρια με φαρδιές παλάμες δημιουργούσαν δυνατά και θορυβώδη παλαμάκια κάθε φορά που συνόδευε βλάμισσες³⁴ στο χορό. Βλάμισσα και η ίδια σε όλους τους γάμους, καμάρωνε για το μαντήλι που έφερε στο δεξί πέτο της ζακέτας, χαρακτηριστικό γνώρισμα των συνοδών της νύφης. Το επεδείκνυε μάλιστα σε όλους, μην τυχόν και κάποιος δεν το είχε προσέξει, λέγοντας:

- Αϊά εγώ! Κοίτα είμαι βλαμούδ'σσα!

Σπάνια στεναχωρημένη ή μελαγχολική, τις πιο πολλές φορές, προδιέθετε και τους άλλους στη χαρά και στο γέλιο.

Από τη γέννησή του και μέχρι να φύγει να πάει στο Γυμνάσιο, κάθε παιδί

του χωριού θα μεγαλώσει στα χέρια της Γιωργής, θα κουνηθεί σε αυτοσχέδια κούνια κάτω από τον ίσκιο της μουριάς, θα τρέξει μαζί της στα βαφτίσια. Στα διαλείμματα, στο σχολείο, θα παίζει σκλαβάκια και κρυφτό μαζί της, θα γελάσει και θα διασκεδάσει με τους αστείους μορφασμούς της.

Τα χρόνια που το ανεψιότεκνό³⁵ της Στάθης πήγαινε στο Δημοτικό, η Γιωργή ήταν προσκολλημένη στο σχολείο και τα ενδιαφέροντά της περιστρεφόταν γύρω από την επίδοσή του στα μαθήματα. Του είχε απεριόριστη αδυναμία, γιατί έφερε το όνομα του αδελφού της, που χάθηκε στο παραπέτασμα κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου 1946-49. Αν ήθελε κάποιος να κερ-

31. Πηλαλώ = τρέχω πολύ γρήγορα.

32. Αναφακάς = το δι' έκαστον εκάστοτε μοιραίον: καινούργια μέρα, καινούργιος αναφακάς (κάθε μέρα με την τύχη της).

33. Γάζα = λεπτό ημδιαφανές ύφασμα μεταξύω, λινό ή βαμβακερό.

34. Βλάμις -ισσα = ο αδελφοποιητός, ο παράνυμφος, ο τιμητικώς συνοδεύων τη νύφη, φίλος του γαμπρού.

35. Ανεψιότεκνο = το τέκνο του ανεψιού, δευτερανίψι.

δίσει την εύνοιά της, θα 'πρεπε να λέει πάντα καλά λόγια για το δευτερανίψι της. Ο δε δάσκαλος, όταν ερωτάτο από τη Γιωργή «πώς πάει ο Στάθης;» θα 'πρεπε να έχει έτοιμη την απάντηση:

- Γιωργή ο Στάθης είναι πρώτος! Σε όλα έχει άριστα δέκα!

Ικανοποιημένη τότε η Γιωργή κτυπώντας παλαμάκια φώναζε:

- Μπράβο δάσκαλε, μπράβο!!

Από την αρχή της κύησης παρακολουθούσε και μέτραγε τις μέρες της εγ-

κυμοσύνης κάθε γυναίκας του χωριού, μέχρι να 'ρθει η πολυπόθητη μέρα της γέννησης του μωρού. Κι όταν ερχόταν η μέρα εκείνη, με μεγάλο ενδιαφέρον περίμενε να μάθει το φύλο του νεογέννητου.

Τριβέλλιζε³⁶ τότε τον κόσμο όλο με το πώς θα το πουν στα βαφτίσια. Αν ήταν αγόρι θα 'πρεπε να πάρει το όνομα του παππού απ' τη μεριά του πατέρα και αν ήταν κορίτσι το όνομα της γιαγιάς. Αν κάποιος ήθελε να πειράξει τη Γιωργή, της έλεγε ότι το μωρό θα το βαφτίσουν δίνοντάς του το όνομα των πεθερικών. Εκείνη τότε έπαιρνε αυστηρό ύφος και τον μάλωνε:

- Όχι, έλεγε. Γιώργο θα το πουν. Έτσι λένε τον παππού. (Εννοούσε φυσικά τον πατέρα του συζύγου).

Έως ότου σαραντήσει, η Γιωργή δεν επισκεπτόταν το σπίτι της λεχώνας³⁷. Ήξερε πολύ καλά ότι κανείς δεν έπρεπε να έρθει σε επαφή μαζί της για το «κακό μάτι». Άρα αυτή δεν θα αποτελούσε την εξαίρεση. Την 40η μέρα όμως, είχε φροντίσει να μάθει την ώρα που η μητέρα θα πήγαινε με το μωρό στην εκκλησία για να τους «διαβάσει» ο παπάς. Γνώριζε ότι η γυναίκα θα έμπαινε στο ναό από τη δυτική είσοδο και θα έβγαινε από τη νότια. Εκεί λοιπόν, καθόταν στο πεζούλι και περίμενε υπομονετικά να τελειώσει ο παπάς. Το 'ξερε η νεόκοπη μάνα ότι βγαίνοντας από την εκκλησία θα 'πρεπε να δώσει το μωρό στη Γιωργή για να το κρατήσει στην αγκαλιά της. Αλίμονό της αν δεν το έδινε. Θα γινόταν τότε, αντικείμενο σχολιασμού με τρόπο παραπονεμένο από τη Γιωργή, διαλαλώντας σ' όλο το χωριό:

- Δε μου το 'δωσε να το κρατήσω. Δε μου το 'δωσε!!! Έλεγε και ξανάλεγε σε τέτοια περίπτωση και ξεσπούσε σε λυγμούς.

Με λαχτάρα η Γιωργή θα πάρει στην αγκαλιά της το μωρό, θα το κρατήσει

36. Τριβελίζω = διανοίγω οπή με το τριβέλλι (τρύπανο) και μεταφορικόως ενοχλώ την ακοήν τινός.

37. Λεχώνα = η γυναίκα που μόλις γέννησε και μέχρι τη συμπλήρωση σαράντα ημερών.

Παηπά μου Χρόνια

για κάμποσα λεπτά χορεύοντάς το και τραγουδώντας το και μετά θα το παραδώσει και πάλι στη μάνα του λέγοντας:

- Να 'ναι γερό! εσένα μοιάζει!

Φτού, φτού! να μη βασκαθεί³⁸. Μαρία να το πείτε. Να βάλεις την πεθερά σου ...

38. Βασκαίνω = προξενώ σε κάποιον κακό με το βλέμμα, ματιάζω.

Η κυδωνιά του μπαρμπα – Γιάννη

Επιτέλους ήρθε ο καιρός να «φουσκώσουν» λίγο τα κυδώνια και μαζί μ' αυτά οι άδειες κοιλίτσες των τριών φίλων: του Νίκου, του Θόδωρου, του Γιώργου. Όλο το καλοκαίρι καλά την είχαν βγάλει από φρούτα. Κορόμηλα άγρια με αλάτι, αμύγδαλα χλωρά, μήλα στουμπισμένα, μούρες από καταή, σύκα και σταφύλια προτού καλά - καλά ωριμάσουν, αλλά και γκόρτσα και τσάπουρνα είχαν πια πάρει τέλος. Σειρά των κυδωνιών να προσφέρουν τους καρπούς τους στο βωμό της φρουτοφαγίας. Παρατημένα παιδιά, με τους γονείς να είναι απασχολημένοι στις δουλειές τους, χωρίς φαί, μόνο με ξερό ψωμί, έπρεπε να επιβιώσουν. Τα φύλαγαν οι άνθρωποι τα οπωρικά τους αλλά οι φίλοι μας πάντα έβρισκαν τρόπους για να τα ξαφρίζουν.

- Ξέρω μια καλή μηλιά με κάτι μήλα να! Πάμε το βράδυ να τη ρημάξουμε;
- Και πως θα γίνει; Ο μπαρμπα - Κώστας κοιμάται από κάτω.
- Πάμε σας λέω, έχω σχέδιο. Θα τον τρομάξουμε και θα φύγει.

Κάθε φορά που έφτανε ο καιρός για να δώσουν τα δένδρα τους καρπούς τους και πριν καλά γίνουν, οι νεαροί του χωριού σταμπάριζαν τα καλύτερα: τη δαμασκηλιά με τα πιο γλυκά δαμάσκηνα, τη μηλιά με τα ζουμερά μήλα, τη συκιά με τα μεγάλα σύκα. Μάθαιναν όλοι που ήταν τα καλύτερα φρούτα και πέφτανε με τα μούτρα μέχρι να τα αποτελειώσουν. Ζήτημα θα 'ταν αν ο νοικοκύρης προλάβαινε να δοκιμάσει.

Έτσι λοιπόν και τώρα που είναι η εποχή των κυδωνιών, οι φίλοι της ιστορίας μας, έχουν επισημάνει την κυδωνιά του μπαρμπα- Γιάννη με τα αφράτα κυδώνια.

- Έχω μια καλή ιδέα, λέει ο Νίκος. Πάμε απόψε να κλέψουμε κυδώνια για να 'χουμε να τρώμε αύριο που θα φυλάμε τα άλογα;
- Καλή η ιδέα, απαντάει ο Θόδωρος, αλλά σε ποια κυδωνιά θα πάμε; Ο φίλος μας ο Γιώργος τον έχει μπάρμπα.
- Δεν πειράζει, λέει ο Γιώργος. Τι μπάρμπα και ξεμπάρμπα. Εδώ προέχει το φαί. Εξ άλλου δεν θα υποψιαστεί τον ανιψιό του.
- Και πως θα γίνει να μη μας πάρει χαμπάρι; Ξαναρωτάει ο Θόδωρος.
- Τα σκέφτηκα όλα, αποκρίνεται ο Νίκος. Μην ανησυχείτε.

Περί τα μεσάνυχτα, λοιπόν, κινήσανε για την κυδωνιά του μπαρμπα - Γιάννη. Νύχτα, σκοτάδι πίσσα. Ψυχή δεν κυκλοφορεί. Ο Νίκος, που είχε φροντίσει, για όλα δίνει έναν τροβά στο Θόδωρο και έναν άλλο στο Γιώργο.

- Μόλις ακούσετε σφύριγμα, τους λέει, θ' αρχίσετε να μαζεύετε.

Ο ίδιος πήγε στην πόρτα του χαμόσπιτου και σαν χειροδύναμος που ήταν, έπιασε το μαντάλι και το κράταγε γερά, ώστε σε περίπτωση που ξυπνούσε ο μπαρμπα - Γιάννης να μη μπορεί από μέσα να το πατήσει προς τα κάτω για ν' ανοίξει. Σφυρίζει συνθηματικά και οι δυο φίλοι αρχίζουν να γεμίζουν τους τροβάδες. Άκουσε φασαρία ο μπαρμπα - Γιάννης από το σπάσιμο των κλαδιών και ξύπνησε. Κοιτάζει από το παραθυράκι της κουζίνας πίσω όπου ήταν η κυδωνιά, αντιλαμβάνεται ότι κάτι γίνεται αλλά δεν διακρίνει και πολλά πράγματα. Πηγαίνει προς την πόρτα να ανοίξει. Πατάει το μαντάλι αλλά αυτό δεν κουνιέται. Το πιέζει με δύναμη, τίποτα. Ο Νίκος έχει βάλει απ' έξω όλη του τη δύναμη και το κρατάει γερά. Μετά από λίγη ώρα ξανασφυρίζει• οι τροβάδες έχουν γεμίσει πλέον και η «παλιοπαρέα» εξαφανίζεται μέσα στη νύχτα. Πάνε στ' αλώνια και κρύβουν τα κυδώνια σ' ένα σωρό από άχυρα, αφού πρώτα έφαγαν όσα μπορούσαν.

Την άλλη μέρα κατά το σούρουπο ξανασυναντήθηκαν στο καθορισμένο σημείο για να φυλάξουν τα άλογα. Πάνω που άρχισαν να γεύονται τα νόστιμα και αφράτα κυδώνια, βλέπουν να 'ρχεται από μακριά ο μπαρμπα - Γιάννης. Γρήγορα - γρήγορα κρύβουν τους τροβάδες στα άχυρα και παίρνοντας αθώο ύφος τον περιμένουν να πλησιάσει.

- Γεια σας βρε καλόπαιδα! χαιρετάει αργά – αργά με τα πολιτικά του ο μπαρμπα - Γιάννης. *(Σ.Σ. πολιτικά λέμε την πρωτευουσιάνικη προφορά χωρίς τη χωριάτικη συγκοπή των λέξεων)*. Τι κάνετε;

- Καλά μπάρμπα, καλά, απαντάνε οι φίλοι.

- Να σας πω, γιατί μου φαίνεστε καλά παιδιά. Χθες το βράδυ κάποια παλιόπαιδα μου κλέψανε κυδώνια. Δε νομίζω να 'στε εσείς ...

- Τι λες μπάρμπα, μας προσβάλεις, τον διακόπτει ο ανιψιός του, ο Γιώργος, θιγμένος τάχα. Άμα ήθελα εγώ κυδώνια δε θα 'ρχόμουνα μέρα μεσημέρι να σου ζητήσω;

- Αυτό είπα και 'γω, συνεχίζει ο μπαρμπα - Γιάννης. Θέλω όμως μια χάρη από σας.

- Ό,τι θέλεις μπάρμπα, ό,τι θέλεις.

- Εσείς, αν δεν ξέρετε ήδη, θα μάθετε πιστεύω ποιος έκανε τη δουλειά. Θέλω να μου το πείτε.

- Εντάξει μπάρμπα. Άμα μάθουμε θα στο πούμε.

- Σας ευχαριστώ και συγγνώμη. Άντε γεια σας και καλή φύλαξη.

Μόλις ο μπαρμπα - Γιάννης απομακρύνθηκε οι φίλοι μας ρίχνονται ξανά στο φαί. Νόστιμα τα άτιμα. Ζουμερά και αφράτα, δεν τους κάνει καρδιά να στα-

Παθιά μου Χρόνια

ματήσουν• και κάθε φορά που πετάνε το κοτσάνι λένε:

- Στην υγείά σου μπαρμπα - Γιάννη. Στην υγείά σου. Αύριο βράδυ θα σου ξανάρθουμε. Κι άμα μάθουμε θα στο πούμε ...

Η πράσινη θημωνιά³⁹

Χαράζει. Στη γειτονιά ο ένας πετεινός συναγωνίζεται τον άλλο ποιος θα ληλήσει δυνατότερα. Το αμυδρό φως της αυγής αχνοπερπατάει στις χαραμάδες των σαρακωμένων παραθυρόφυλλων στο ένα και μοναδικό δωμάτιο του χαμόσπιτου. Η χαροκαμένη μάνα με τα δυο μικρότερα παιδιά της περιμένουν το ξεκίνημα μιας καινούργιας καλοκαιρινής μέρας.

Η κυρα - Μαρίκα, χήρα χρόνια τώρα, προσπαθεί με το μεροκάματο να συντηρήσει και να μεγαλώσει τα τρία παλληκάρια της. Ο μεγάλος ήδη βρίσκεται στο δρόμο της επιστροφής από το Δομοκό. Όλη τη νύχτα έκοβε ξύλα, τα φόρτωσε στο άλογο και τα πήγε στην πόλη με τα πόδια για να τα πωλήσει για καυσόξυλα. Σε λίγο, όταν οι πρώτες ακτίνες του ήλιου θα αγγίζουν το προσκέφαλο του δευτερότοκου γιού της του Κώστα, η μάνα θα τον αποχαιρετήσει ξυπνώντας τον και θα του δώσει τις τελευταίες συμβουλές της.

- Παιδί μου να αρμέξεις τη φλώρα⁴⁰, να δώσεις γάλα στο μικρό σου αδελφό, να τον προσέχεις και προπαντός να μην κάνεις πάλι καμιά παλαβομάρα.

- Εντάξει, ρε μάνα. Μην ανησυχείς. Όλα θα πάνε καλά.

Ησυχασμένη η κυρά - Μαρίκα παίρνει το ταγάρι⁴¹ της με το λιτό φαί της ψωμί, τυρί, κρεμμύδι και δρόμο για τις θημωνιές. Εκεί θα πιάσει δουλειά στην πατόζα⁴² σαν κόφτρα δεματιών. Θα λείπει από το σπίτι όλη μέρα και το μυαλό της θα βρίσκεται πάντα πίσω μην τυχόν και συμβεί κάτι στα παιδιά της. Γι' αυτό και απαιτούσε από το μεσαίο της γιο πού και πότε να της δίνει αναφορά στο χωράφι.

Ο Κώστας, 15χρονο αγόρι, ζωηρός από τη φύση του, σχεδόν κάθε μέρα, δημιουργούσε πρόβλημα στην οικογένεια. Μόλις χθες «έφαγε» το ξύλο της χρονιαίας του από τον μεγαλύτερο αδελφό του, ο οποίος ελλείπει πατέρα έπαιζε και το ρόλο του προστάτη της οικογένειας. Με την παρέα του έκανε το σφάλμα να κόψουν ξυλάγγουρα για να δροσιστούν, στο απόκαμα της ημέρας, από το μποςτάνι⁴³ του μπαρμπα - Βαγγέλη. Κι εκείνος ο αθεόφοβος, παραμονεύοντας και αφού τους αναγνώρισε, είχε το θράσος να πάει να τα μαρτυρήσει στον αγροφύλακα κι αυτός με τη σειρά του να ενημερώσει τους

39. Θημωνιά και στον Ησύχιο **θημωνιά** = ο σωρός, που σχηματίζεται από δεμάτια θερισμένων σιτηρών ή χόρτων με σκοπό την προφύλαξή τους μέχρι τον αλωνισμό ή τη χρησιμοποίησή τους με οποιονδήποτε τρόπο // (αρχ.) κάθε σωρός.

40. Φλώρα = οικόσιτη κατσίκια λευκού χρώματος.

41. Ταγάρι = σακίδιο από χονδρό μάλλινο ύφασμα που κρεμάται στον ώμο, ιδίως σε οδοιπορία, ντορβάς.

42. Πατόζα = αλωνιστική μηχανή.

43. Μποςτάνι = έκταση, στην οποία καλλιεργούνται πεπόνια και καρπούζια.

πατεράδες τους. Μεγάλη η προσβολή για το σπίτι του Κώστα. Ο μεγάλος του αδελφός - προστάτης έλεγε και ξανάλεγε: «Εμένα ο αδελφός μου να κλέψει από ξένο μπιστόνι; Τέτοιο ρεζίλικι που πάθαμε δε μας ξεπλένει τίποτα». Και δος του ξύλο του μικρού του αδελφού.

Πληγώθηκε ο εγωισμός του Κώστα. Δεν περίμενε να πάει να τους καρφώσει ο άλλος. Τι το παράξενο κάνανε; Μόνο το μπιστόνι του μπαρμπα - Βαγγέλη κλέβανε; Ή μήπως ήταν μόνο αυτοί που κλέβανε; Όλος ο κόσμος λίγο - πολύ αν του δινόταν η ευκαιρία να δοκιμάσει από το ξένο του έδινε και καταλάβαινε. Και στο κάτω - κάτω η ζημιά μετριάζοταν, αφού «εγώ έκλεβα από το δικό σου, εσύ από το δικό μου και ούτω καθεξής».

Κάθισε λοιπόν ο Κώστας και σκέφτηκε με ποιον τρόπο θα εκδικηθεί το «ρουφιάνο» με το μπιστόνι. Θα έπρεπε κι εκείνος να πονέσει, όπως πόνεσε κι ο ίδιος με το ξύλο που «έφαγε» από τον αδελφό του. Κυρίως όμως η εκδικητικότητα είχε στόχο την ικανοποίηση του πληγωμένου εγωισμού του.

Περίμενε λοιπόν να περάσει λίγος καιρός, ώσπου το μπιστόνι να αρχίσει να δίνει ώριμους καρπούς. Με το πού κιτρίνισαν τα πρώτα πεπόνια σκορπώντας το μεθυστικό τους άρωμα και πάνω πού άρχισαν να κοκκινίζουν τα καρπούζια, ο Κώστας, έχοντας ήδη καταλήξει στον τρόπο με τον οποίο θα έπαιρνε εκδίκηση, μάζεψε ένα σούρουπο τη «συμμορία» του. Τους έδωσε οδηγίες και κοντά στα μεσάνυχτα, τότε που βγαίνουν οι καλότ'ρες⁴⁴ και φοβούνται οι άνθρωποι να κυκλοφορήσουν στα ρέματα, η παρέα καμιά δεκαριά πιτσιρικάδες συγκεντρώθηκαν, παίρνοντας όλες τις προφυλάξεις, στο μπιστόνι του μπαρμπα - Βαγγέλη. Μόλις πήραν το σύνθημα από τον αρχηγό, άρχισαν να ξεριζώνουν τις πεπονιές και τις καρπουζιές και να τις συγκεντρώνουν στο κέντρο του χωραφιού, αφού πρώτα πολτοποιούσαν τους καρπούς. Από τη μανία τους δε γλίτωσαν οι κολοκυθιές, μηδέ οι καλαμποκιές, αλλά και οι φουκαλιές που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή των σαρώθρων⁴⁵.

Μετά από καμιά ώρα καταστροφικής «εργασίας» όλα τα φυτά είχαν σχηματίσει μια θημωνιά και το χωράφι είχε απογυμνωθεί από κάθε είδος πρασινάδας. Ικανοποιημένοι τότε πήραν το δρόμο της επιστροφής για τα σπίτια τους.

Την άλλη μέρα αποκλειστικό θέμα συζήτησης στο χωριό, στα καφενεία και στις γειτονιές, ήταν η πράσινη θημωνιά στο μπιστόνι του μπαρμπα - Βαγγέλη. Οι υποψίες βέβαια είχαν πέσει στα παιδιά που είχαν πρώτα λαθροχειριάσει, αλλά τώρα κανείς δεν μπορούσε να τα κατηγορήσει, αφού δεν υπήρχαν αποδείξεις χειροπιαστές. Έτσι ο μπαρμπα - Βαγγέλης πήρε το μάθημά του.

Το περιστατικό αυτό αναφερόταν σε συζητήσεις που έκαναν οι μεγαλύτεροι

44. Καλότρες = φανταστικά πλάσματα με γυναικείες μορφές, που κατοικούσαν στις ρεματιές.

45. Σάρωθρο = σκούπα.

Παιδιά μου Χρόνια

κάθε φορά που τους δινόταν η ευκαιρία να 'μολογάνε τα παλιά, αλλά λόγω της υπερβολής είχε καταντήσει να θεωρείται θρύλος.

Κάποια φορά που συνάντησα τον Κώστα μετά από πολλά χρόνια στο ρέμα καθώς ψαρεύαμε, βρήκα την ευκαιρία να τον ρωτήσω για το γεγονός. Το θυμήθηκε αμέσως, το επιβεβαίωσε και μου το περιέγραψε με κάθε λεπτομέρεια. Στο τέλος συγκινήθηκε και δάκρυσε για τα δύσκολα παιδικά χρόνια που πέρασε ευχόμενος να μη ζήσουν οι επόμενες γενιές παρόμοιες καταστάσεις.

Οι Καλιότ'ρες

Οι άνθρωποι της παλιάς εποχής πίστευαν σε ιστορίες με φαντάσματα, νεράιδες και ξωτικά• ήταν δε η πίστη τους τόσο μεγάλη, που ακόμη και σήμερα, αν κάποιος ηλικιωμένος μετά την αφήγηση σχετικού με τα φαντάσματα περιστατικού ερωτηθεί:

- Πιστεύεις ακόμη σ' αυτά; απαντά:
- Βεβαίως.
- Τότε, γιατί εμείς σήμερα δε βλέπουμε τέτοια πράγματα;
- Επειδή ο κόσμος έχει γίνει πολύ αμαρτωλός• έχει «διαολέψει»!

Λες και τότε δεν υπήρχαν αμαρτωλοί άνθρωποι!

Ο θρύλος ήθελε στις ρεματιές να κατοικούν τα φανταστικά εκείνα πλάσματα με τις γυναικείες μορφές, οι νεράιδες ή αλλιώς καλότυχες.

Η ωραιότητά τους είναι εξαιρετική. Ξανθές, με αμυγδαλωτά μάτια, ασπροντυμένες, τραγουδούν και χορεύουν εξάισια. Η ερεθισμένη από τη φαντασία λαϊκή πίστη τις θέλει να πιάνουν την κουβέντα με το νυκτερινό διαβάτη, να τον περικυκλώνουν και να μην τον αφήνουν να φύγει. Επειδή όμως κατά κανόνα κινούνταν σε περιορισμένους χώρους, που δεν μπορούσαν να τους υπερβούν, ο τρομοκρατημένος χωρικός κατάφερνε να ξεφύγει προσέχοντας να μην τις ενοχλήσει. Δεν έπρεπε να πατήσει το αόρατο τραπέζι (νεράιδες έβλεπαν μόνο οι αλαφροϊσκιωτοι) που είχαν στρωμένο κάτω από τα δέντρα γιατί τότε τον «λάβωναν» και αρρώσταινε και ήταν δύσκολο να ξαναβρεί την υγεία του. Άλλοι πάλι έλεγαν στις διάφορες ιστορίες με αερικά ότι αν αυτός που τύχαινε να συναντήσει τέτοια πλάσματα έπιανε την κουβέντα μαζί τους, τότε αυτά του ... παίρναν τη λαλιά. Αν κάποιο μικρό παιδί, με την αφέλεια που το διακρίνει, ρωτούσε τη μάνα του: «γιατί η γυναίκα αυτή δε μιλάει;» (επρόκειτο προφανώς για κάποιο κωφάλαλο άτομο), έπαιρνε αμέσως την απάντηση: «Μούτεψε γιατί μίλησε στις καλιότ'ρες».

Τα όμορφα αυτά αλλά κακά πλάσματα εμφανίζονταν πάντα νύχτα και χάνονταν τα ξημερώματα με το λάλημα του πετεινού. Γι' αυτό εκείνος που τα συναντούσε κοντά στο χάραμα περίμενε υπομονετικά το λάλημα κάποιου πετεινού για ν' απαλλαγεί απ' αυτά.

Κάποτε σ' ένα χωριό, ένας καλός και εργατικός άνθρωπος, ο μπαρμπα - Σταύρος, έπεσε άρρωστος μέχρι πεθαιμού στο κρεβάτι• είχε χάσει και τη λαλιά του. Ο γιατρός που τον επισκέφθηκε παρόλα τα φάρμακα και τα γιατρικά που του έδωσε δεν μπόρεσε να τον γιάνει.

Τελευταία ελπίδα ήταν το «διάβασμα» του παπά. Σ' αυτόν ο άρρωστος εξομολογήθηκε γράφοντας σ' ένα χαρτί, ότι αρρώστησε και έχασε τη φωνή του

ΓΙΩΡΓΟΣ Θ. ΜΠΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

γιατί καθώς πήγε να μαζέψει καρπούζια και πεπόνια στο μποστάνι, κάτω στο ποτάμι, βγήκαν καλότυχες και τον «λάβωσαν».

Ο παπάς μετά το «διάβασμα» φρόντισε να μεταδοθεί το νέο στο χωριό με την προσθήκη ότι ο μπαρμπα - Σταύρος θα γίνει καλά σε 40 μέρες. Όλα αυτά όμως στην πραγματικότητα ήταν σκηνοθετημένα από τον πανέξυπνο χωρικό, ο οποίος για όλο αυτό το διάστημα περιποιόταν το περιβόλι του παίρνοντας και τις ανάλογες προφυλάξεις για να μην τον δούνε πάντα τη νύχτα. Μετά τις 40 μέρες και αφού πλέον το περιβόλι είχε εξαντλήσει την παραγωγή του, ο μπαρμπα - Σταύρος έγινε τελείως καλά και το χαρήκανε οι χωριανοί του. Στο περιβόλι όμως αυτό δεν ξαναπλησίασε ποτέ κανένας για να κλέψει καρπούζια και καλαμπόκια. Έμεινε στην ιστορία ότι εκεί έβγαιναν καλότυχες.

Κάπως, έτσι λοιπόν, ο μυθοπλάστης λαός δημιούργησε όλες εκείνες τις ιστορίες με τα φανταστικά αέρινα πλάσματα.

Τα μανέλια⁴⁶

Ακούραστος εργάτης της γης ο μπαρμπα - Νίκος καλλιεργούσε ζαχαρότευτλα στο «ποτιστικό» του, στη θέση «Αμμούδα». Ήταν το καμάρι της περιουσίας του. Πότιζε με μια μικρή παλιά μηχανή «Μαλκότση» και ίσα που «έσκαγε» 9 «μπεκ». Γι' αυτό μέχρι να τελειώσει το πότισμα όλου του χωραφιού, 20 στρέμματα ήταν, έπρεπε να ξεκινήσει και πάλι από την αρχή, γιατί δεν μπορούσε να βλέπει τα τεύτλα να «μεσημεριάζουν» κατεβάζοντας την πλούσια φυλλωσιά τους από την καλοκαιρινή κάψα. Η μια ποτιστική αλλαγή διαδεχόταν την άλλη μετά από δυο ώρες. Μέχρι να έρθει η ώρα ν' αλλάξει τις σωλήνες, την έβγαζε πάνω στην τραγουσιά⁴⁷ που είχε στο θεόρατο πλάτανο κοντά στον όχθο του ποταμού και που παλιά χρησίμευε για στάλο και από 'κει, όταν δεν κοιμόταν, παρατηρούσε τα «μπεκ» μη βουλώσει κανένα από τσάχαλα, ψαράκια ή μπακακάκια που τράβαγε το σπιράλ. Πού και πού στο μεσοδιάστημα των δυο «στάσεων», όταν δεν ήταν απασχολημένος με άλλη εργασία, καθόταν δίπλα στη μηχανή και κάθε φορά που αυτή ζεσταινόταν, έριχνε κρύο νερό στο βαρέλι που λειτουργούσε σαν ψυγείο.

Εκεί κατέφευγε και ο μικρός Γιώργος από το γειτονικό χωράφι, μαθητής Γυμνασίου, για να τη σκαπουλάρει και να καπνίσει κανά λαθραίο κρυφά από τον πατέρα του. Όλο απορίες ο Γιώργος ρωτούσε και ξαναρωτούσε τον μπαρμπα - Νίκο για διάφορα πράγματα. Με τις απαντήσεις που έπαιρνε, πλούτιζε τις γνώσεις του και παράλληλα περνούσε την ώρα του ευχάριστα.

Μα σπουδαιότερη απορία είχε για το κόψιμο των μικρών πλατανιών στο μέρος από το τελείωμα του χωραφιού μέχρι το ρέμα.

Νόμιζε ότι ο μπαρμπα - Νίκος καθάριζε τον τόπο για να μη μαζεύονται φίδια, κυρίως δενδρογαλιές, που έβρισκαν καταφύγιο και δροσιά κάτω από την πλούσια βλάστηση.

Εκείνος όμως είχε άλλο σκοπό, τον οποίο δεν αποκάλυπτε στον περίεργο Γιώργο.

Το επόμενο καλοκαίρι και αφού ξερίζωνε τις κομμένες από τον προηγούμενο χρόνο πλατανιές, στο καθαρό μέρος πλέον, φύτευε κηπευτικά και μπουσττανικά. Και χρόνο με το χρόνο η έκταση αυτή, με τον τρόπο που είπαμε, όλο και μεγάλωνε. Στο μεταξύ άρχισαν να καλλιεργούνται στην περιοχή, εκτός από

46. Μανέλι, ρόκα ή κουρμούτσι (σπάδικας επιστημονικά) λένε οι αγρότες το στέλεχος του καρπού του καλαμποκιού, το γνωστό κότσυλο, περιτυλιγμένο με πολυάριθμα επάλληλα φύλλα, τα φλούστρια και τη θυσανωτή απόληξη, τα «μουστάκια» του. Κάθε καλαμποκιά «κόβει» ένα ως δύο μανέλια, καμιά φορά και τρίτο, το οποίο όμως μένει ατροφικό και δεν κάνει καρπό.

47. Τραγουσιά και δραγουσιά = το πρόχειρο στρώμα του δραγάτη, συναρμολογούμενο με ξύλα και καλάμια πάνω σε δέντρο.

ΓΙΩΡΓΟΣ Θ. ΜΠΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

τεύτλα και τριφύλλια, οι ντομάτες και τα καλαμπόκια. Ο τόπος «σήκωνε» πολύ την καλλιέργεια του καλαμποκιού και η απόδοση έφτανε τους δυο τόνους το στρέμμα.

Το άκουσε και ο μπαρμπα - Νίκος και θέλησε ν' αξιοποιήσει το «ρετάλι» - τρία στρέμματα όλο κι όλο- βάζοντας καλαμπόκι. Πολύ καμάρι το τράβαγε και περηφανευόταν, στο καφενείο, αφού πρώτα τον κολάκευαν οι φίλοι του, ότι αυτός θα «πιάσει» πάνω από δυο τόνους το στρέμμα.

- Πες μας, μπαρμπα - Νίκο, πως τα καταφέρνεις κι έχεις το καλύτερο καλαμπόκι στην περιοχή;

Παιδιά μου Χρόνια

- Αυτό είναι μυστικό του επαγγέλματος, αλλά αν θέλετε να μάθετε, τα δυο μανέλια, τα 'χω σίγουρα και αν ψομώσει και το τρίτο τότε θα περάσω τους δυο τόνους.

- Τότε θα 'χεις πρόβλημα αποθηκευτικό, παρατηρούσαν με κάποια δόση ειρωνείας.

- Εγώ διαθέτω την αποθήκη μου, πρόσθετε κάποιος άλλος.

- Και πώς θα υπολογίσουμε ακριβώς τη στρεμματική απόδοση, αφού δεν ξέρουμε πόσο είναι το χωράφι;

- Θα βάλω το τοπογραφικό και θα μου το μετρήσουν, τους αποστόμωνε.

Ήταν, βλέπετε, το χωραφάκι αυτό ακανόνιστου σχήματος και δεν ήταν δυνατόν να μετρηθεί το εμβαδό του με τα δρασκίλια.

Κατάντησε διασκεδαστική η καλλιέργεια του καλαμποκιού από τον μπαρμπα

- Νίκο, αλλά και προβληματική, αφού στη μέση της περιόδου και πάνω πού το καλαμπόκι ήταν στη μέγιστη ανάπτυξη και ήθελε πολύ νερό για να μπορέσει να θρέψει τους καρπούς του, χάλασε η μηχανή του ποτίσματος. Προσπάθησε να την επισκευάσει αλλά μάταια. Δεν πιανόταν από πουθενά.

Βρέθηκε όμως ο σωτήρας του πάνω στην αγωνία και την απελπισία του μην τυχόν και χαθεί η παραγωγή. Ο φίλος του ο Νώντας από το Δομοκό, του πρόσφερε μια άλλη σχεδόν τζάμπα.

Υπήρχε όμως μια μικρή λεπτομέρεια. Δούλευε με καθαρό πετρέλαιο, αφού πρώτα ήθελε βενζίνη για να ξεκινήσει.

Στο χωριό δεν υπήρχε ούτε το ένα, ούτε το άλλο καύσιμο. Το ένα και μοναδικό πρατήριο διέθετε μόνο το κοινό πετρέλαιο κίνησης.

Δυνατότητα δεν είχε να πηγαίνει κάθε τόσο στο Δομοκό, ώστε ν' αγοράζει καθαρό πετρέλαιο, αφού δε διέθετε μεταφορικό μέσο. Έτσι, κάθε φορά υποχρεωνόταν σε κάποιον που θα πήγαινε στην πόλη να του φέρνει ένα δοχείο με το απαραίτητο καύσιμο.

Το 'ξεραν το πρόβλημά του οι άνθρωποι που νταραβερίζονταν μαζί του και ένας από αυτούς θέλησε να του κάνει πλάκα.

Ένα απόγευμα λοιπόν εκεί που είχαν έτοιμο το καρέ για να παίξουν πρέφα, στο καφενείο, παρατηρεί ο μπαρμπα - Νίκος ότι ο φίλος του ο Πάνος είχε δεμένο τον αντίχειρά του.

- Τι έπαθες αυτού φίλε; τον ρωτάει ο τρίτος της παρέας.

- Ασε, πού να στα λέω! Πήγα σήμερα στο Δομοκό και μου φορτώθηκε ο Μάρκος (ήταν ο μυλωνάς που έμενε στο ποτάμι, εκεί που ήταν και ο μύλος του) να του φέρω ένα βαρέλι πετρέλαιο. Στην προσπάθειά μου να το κατεβάσω από το τρακτέρ μου έπιασε το χέρι ανάμεσα στα υδραυλικά και την έπαθα τη ζημιά.

- Τι λες, βρε παιδί μου!!! ...

Τέλεια σκηνοθετημένη η παράσταση. Η συζήτηση, σοβαρή – σοβαρή, δεν άφηνε κανένα περιθώριο αμφισβήτησης του «γεγονότος».

Ο μπαρμπα - Νίκος έστησε αφτί στην κουβέντα αλλά δε μίλησε.

Έπαιζαν την πρέφα τους και πέρασε η βραδιά. Την άλλη μέρα όμως πρωί – πρωί καβάλα στο γαϊδουράκι και με δυο πλαστικά δοχεία των 15 κιλών κρεμάμενα κίνησε για το μύλο.

Φτάνοντας εκεί, ούτε καλημέρα, ούτε τίποτα.

- Κυρα – Μάρκαινα φτιάξε καφέ κι εσύ Μάρκο γέμισε τα μιπιτόνια, πρόσταξε.

Απόρησε ο μυλωνάς ...

- Νικόλα, Νικόλα, του λέει. Κρίμα τα μουστάκια σου. Σε γελάσανε, Νικόλα ... Πού να το βρω, βρε, τόσο πετρέλαιο; Εγώ ένα μιπιτόνι έχω όλο κι όλο και μ' αυτό περνάω όλο το χρόνο με μια λάμπα που καίω. Κάτσε να πιείς το καφεδάκι σου κι άλλη φορά μη δίνεις και πολλή σημασία σε όσα σου λένε οι «φίλοι».

Ο μπαρμπα - Νίκος όμως την «πάτησε», γιατί είχε τον πόνο του. Το καλαμπόκι κινδύνευε και το μηχανάκι έπρεπε να δουλέψει.

Πέρασε το καλοκαιράκι κουτσά – στραβά, αλώνισε το καλαμπόκι που σημειωτέον δεν έπιασε ούτε 1.000 κιλά και από τότε δεν ξαναρώτησε.

Το περιστατικό όμως με τα μιπιτόνια και το πετρέλαιο έμεινε για να θυμίζει το πάθημα του απλοϊκού, συμπαθέστατου κατά τα άλλα και χωρατατζή με τα μεγάλα μουστάκια, μπαρμπα - Νίκου.

Το Ρόϊασμα⁴⁸

23 Απριλίου 196... Πρώιμο φέτος το Πάσχα και το χωριό γιορτάζει τον πολιούχο του Άγιο Γεώργιο κανονικά και όχι τη δεύτερη μέρα της Ανάστασης, όπως συμβαίνει όταν η 23η Απριλίου «πέφτει» μέσα στη Σαρακοστή.

Άνοιξη και η φύση ντυμένη με το καταπράσινο σε όλες τις αποχρώσεις βελούδο χαίρεται και χαμογελά στους ανθρώπους που αναγεννημένοι και αναζωογονημένοι, όπως και η Πλάση άλλωστε, περιμένουν με ευχάριστη διάθεση να 'ρθει ο καιρός για να δρέψουν τους καρπούς των κόπων τους. Ήταν βροχερός ο Απρίλης και όλα δείχνουν ότι οι σοδειές θα 'ναι καλές.

Αναστάσιμη μέρα η σημερινή. Δεύτερο Πάσχα για τους κατοίκους του μικρού χωριού. Σε κάθε σπίτι υπάρχει κι ένας Γιώργος ή μια Γεωργία. Οι περισσότεροι Γιώργηδες οφείλουν το όνομά τους στον πολιούχο προστάτη των φτωχών αλλά και στο γεγονός ότι η μέρα αυτή αποτελεί ορόσημο για τους κτηνοτρόφους όπως και η 26η Οκτωβρίου.

Τ' Αϊ – Γιωργιού οι τσελιγκάδες με τα κοπάδια τους αναχωρούν για τα ψηλάματα, όπου θα ξεκαλοκαιριάσουν και τ' Αϊ – Δημητρίου κατεβαίνουν στα χειμαδιά για να ξεχειμωνιάσουν.

Όλα τα νοικοκυριά ανήμερα τ' Αϊ - Γιωργιού είναι στο πόδι απ' τα χαράματα. Σε λίγο και αφού με το καλό φέξει, κάθε σπιτικό ακόμη και αυτά που δεν έχουν εορτάζοντα θα υποδεχθεί τους πανηγυριώτες του.

Ολόκληροι συρφετοί έχουν ξεκινήσει από τα γειτονικά χωριά με προορισμό το χωριό, που σήμερα γιορτάζει. Ο αρχηγός κάθε οικογένειας καβάλα στο άλογο προπορεύεται. Ακολουθεί η γυναίκα του πάνω στο γαϊδουράκι έχοντας πισωκάπουλα το στερνοπαίδι της. Τα σαμάρια αλλά και τα καπούλια των ζώων είναι σκεπασμένα με όμορφες πολύχρωμες μαντανίες⁴⁹ και καραμελωτές⁵⁰ τονίζοντας έτσι το γιορτινό χαρακτήρα της ημέρας. Πιο πίσω ακολουθούν τα μεγαλύτερα παιδιά της οικογένειας. Με μεγάλη ευχαρίστηση παραβγαίνουν στο τρέξιμο με παιδιά άλλων πανηγυριωτών, που συναντούν στο δρόμο. Όταν αποκάμουν από το πολύ τρέξιμο, ακολουθούν σβαρνώνοντας τα πόδια τους στο χωμάτινο δρόμο δημιουργώντας έτσι ένα σύννεφο σκόνης.

- Θα λερώσετε τα καλά σας, φωνάζει η μάνα τους, αλλά ποιος την ακούει ...

Η χαρά έχει κατακυριεύσει τους μικρούς δρομείς, που ζουν στον κόσμο τους. Θα πάνε να βρουν τα ξαδέλφια τους που έχουν πολύ καιρό να τα ανταμώσουν.

48. Ρόϊασμα = η ανάθεση, κατόπιν δημοπρασίας, της φύλαξης των οικίσκων ζώων σε έμμισθο τσοπάνο.

49. Μαντανία = υφαντό μάλλινο κλινοσκέπασμα μόνο με υφάδι.

50. Καραμελωτή = υφαντό κλινοσκέπασμα με υφάδι και στημόνι.

Το πανηγύρι είναι μια καλή ευκαιρία για να βρεθούν μαζί αδέρφια, συγγενείς και φίλοι από άλλα γειτονικά χωριά, να πάνε στην εκκλησία όλοι μαζί, να γευματίσουν το μεσημέρι στο σπίτι του εορτάζοντα και να βγουν το βράδυ στην πλατεία για να διασκεδάσουν και να χορέψουν με τα όργανα.

Και όταν όλα αυτά τα πολύχρωμα ανθρωπομαζώματα μπουν μέσα στο χωριό, εκεί θα σμίξουν με τους ντόπιους που πρωί – πρωί θα «βαράνε» τα γίδια.

- Καλημέρα κουμπάρε, χρόνια πολλά ...

- Γεια σου μπαρμπα - Γιώργο, χρόνια πολλά, πολύχρονος ...

Οι χαιρετούρες δίνουν και παίρνουν, ενώ αποχαιρετιούνται προσωρινά:

- Άντε και θα τα πούμε στην εκκλησιά ...

Τα παλιά χρόνια οι κάτοικοι του χωριού δεν είχαν μόνο μια απασχόληση. Παράλληλα με την καλλιέργεια της γης ασχολούνταν και με την κτηνοτροφία. Εκτός όμως από τα κοπαδιάρικα ζώα διέθεταν και οικόσιτα, όπως άλογα και βόδια για το ζευγάρι αλλά και γίδια. Κάθε πρωί όλα αυτά τα συγκέντρωναν στο μεσοχώρι και από 'κει ο γελαδάρης, ο αλογάρης και ο γιδοβοσκός έσερνε ο καθένας το κοπάδι του κατά τον Αϊ – Λια ή το Ξηρόρρεμα, φωνάζοντας χαρακτηριστικά:

- Ω! ω! ω! Σ' απάν' τα γίδια, σ' ακάτ' τα βόδια ...

Οι βοσκοί αυτοί αναλάμβαναν μετά από δημοπρασία να φυλάξουν τα ζώα για ένα εξάμηνο έναντι αμοιβής σε είδος (ρόγα).

Αργότερα, τότε που άρχισε η μηχανοποίηση της καλλιέργειας, πολλοί χωριανοί πούλησαν τα κοπάδια τους και με τα χρήματα που απέκτησαν αγόρασαν τρακτέρ μ' όλα τα παρελκόμενα εργαλεία και επιδόθηκαν με ζήλο στην καλλιέργεια της γης. Η κτηνοτροφία, έτσι, περιορίστηκε σε ελάχιστα κοπάδια και λίγα οικόσιτα ζώα. Μια γελάδα, ένα γουρούνι, δυο – τρεις γίδες ήταν αρκετά για να θρέψουν την οικογένεια χωρίς να τρέχουν στο χασάπη για κρέας, αφού με το γάλα της αγελάδας μπορούσαν να μεγαλώσουν και μερικά μανάκια. Τα λίγα πρόβατα που μπορεί να διέθετε κάποιος, το καλοκαίρι τα έσμιγε με το κοπάδι ενός τσέλιγκα, ο οποίος δεν είχε αρκετά χωράφια και έτσι ασχολούνταν αποκλειστικά με την κτηνοτροφία. Τις γίδες κάπου έπρεπε κι αυτές να τις στείλουν για βοσκή. Δεδομένου ότι τα λίγα τσελιγκάτα αποτελούνταν μόνο από πρόβατα και όχι από γίδια, οι κάτοικοι του χωριού σκέφτηκαν να διατηρήσουν ένα κοινό - χωριανικό κοπάδι με όλες τις οικόσιτες κατσίκες, όπως εξάλλου γινόταν και παλιά. «Κατ'νάρες» τις λέγανε και κάθε πρωί, χειμώνα – καλοκαίρι, τις συγκέντρωναν στο μεσοχώρι για να τις παραλάβει ο

Παιδιά μου Χρόνια

έμμισθος τσοπάνος. Μια – μια, δυο – δυο, τρεις – τρεις, όσες διέθετε το κάθε σπίτι, άλλες μόνες και άλλες με τη συνοδεία του αφεντικού τους, κουνιστές και λυγιστές οι ... «κυρίες» έπαιρναν τον ανήφορο για τον γνωστό τόπο συγκέντρωσης. Εκεί ο τσοπάνος τις καλωσόριζε προσφωνώντας τες με τα μικρά τους χαρακτηριστικά ονόματα:

- Καλώς τη γκιόσα⁵¹ ... Καλημέρα κανούτα⁵² ... Από 'δω σιούτα⁵³... Βρε – βρε την κόρμπα⁵⁴ ... Άντε και μας άργησες καλαμοβύζα⁵⁵...

Και σιγά – σιγά, πριν καλά-καλά ανατείλει ο ήλιος, η μπάρτσα⁵⁶, η τσιούλα⁵⁷, η τσιμπ'ροβύζα⁵⁸, η πισωκέρα⁵⁹, η καραμπάσια⁶⁰, η μιτσένια⁶¹, η φλώρα⁶², η γαλανή⁶³, η ζαραύτα⁶⁴, η πουδαρούσια⁶⁵, η ψαριά⁶⁶, η κακκαβούσ'κη⁶⁷ και η τραγούσ'κη⁶⁸ κατέκλυζαν το μεσοχώρι.

Παράμερα οι λίγοι χωριανοί που ξεπροβάδιζαν τις «κατ'νάρες» αντάλλασσαν μερικές κουβέντες μεταξύ τους και λέγανε κανένα νέο όπως: Ποιος αρραβωνιάστηκε ποια, ποιος μάλωσε με ποιόν και διάφορα άλλα συμβάντα του χωριού που έδιναν αφορμή για σχόλια. Έτσι έκαναν παρέα στον τσοπάνο μέχρι να συγκεντρωθούν όλες οι γίδες και να έρθει η ώρα της αναχώρησής τους. Ήταν το πρωινό δελτίο ειδήσεων η πρωινή αυτή μάζωξη και από 'κει κυκλοφορούσαν τα νέα σε όλο το χωριό.

Σήμερα, ανήμερα τ' Αϊ-Γιωργιού, η κίνηση είναι αυξημένη. Εκτός από τους πανηγυριώτες, οι κάτοικοι που συνόδευσαν τις κατσίκες τους ως το μεσοχώρι είναι περισσότεροι. Εδώ και τρεις μέρες δεν έχουν καταφέρει να καταλήξουν

51. **Γκιόσα** = γίδα γερασμένη χρώματος μαύρου, με μαύρη - καφέ μούρη και άσπρη κοιλιά.

52. **Κανούτα** = γκριζόχρωμη.

53. **Σιούτα** = χωρίς κέρατα.

54. **Κόρμπα** = ολόμαυρη.

55. **Καλαμοβύζα** = με αδύνατους, μαραμένους μαστούς και μεγάλες ρώγες.

56. **Μπάρτσα** = μισή καφέ, μισή μαύρη.

57. **Τσιούλα** = με μικρά αυτιά. Τα τσιούλα γίδια είναι πανέξυπνα ζώα και κρύβονται απ' το κοπάδι, όταν δουν «ξένο», γιατί ντρέπονται για τα μικρά τους αυτιά. Το κοπάδι που είχε τσιούλα γίδια δεν έπαιρνε από μάτι γιατί θεωρούνταν ... γουρλίδικα.

58. **Τσιμπ'ροβύζα ή τσιμπλοβύζα** = με μικρόρωγα μαστάρια.

59. **Πισωκέρα** = με κέρατα γυριστά προς τα πίσω.

60. **Καραμπάσια** = κοκκινόχρωμη.

61. **Μιτσένια** = καφέ μουσούδα και άσπρη μύτη.

62. **Φλώρα** = ολόλευκη.

63. **Γαλανή** = ψαριά με γαλανά μάτια.

64. **Ζαραύτα** = με μεγάλα και ζωωμένα αυτιά.

65. **Πουδαρούσια** = με άσπρα πόδια.

66. **Ψαριά** = ασπροκόκκινη.

67. **Κακκαβούσ'κη** = με κέρατα γυριστά προς τα πίσω.

68. **Τραγούσ'κη** = με κέρατα στριφτά προς τα πάνω.

σε συμφωνία για την πρόσληψη τσοπάνου. Η σημερινή, 23 τ' Απρίλη, είναι η τελευταία μέρα της ρόγας. Αύριο ή θα κρατήσει ο ίδιος ο τσοπάνος τα γίδια ή θα τα παραδώσει σε κάποιον άλλο. Δεν υπάρχει άλλο περιθώριο. Σκληρό το παζάρεμα των προηγούμενων ημερών. Οι χωριανοί θέλουν καλό αλλά και φθηνό τσοπάνο. Οι πέντε οκάδες στάρι για κάθε γίδα φάνηκαν ακριβά. Πάνε οι παλιές καλές εποχές που οι ενδιαφερόμενοι τσοπαναράιοι ήταν αρκετοί και έτσι η προσφορά έριχνε και τις τιμές. Πάει και ο καλός τσοπάνος - γελαδάρης μπαρμπα - Βαγγέλης Τσιούμας. Φύλαξε για πολλά χρόνια τα κατ' νάρ'κα. Γέρασε και αποσύρθηκε. Απόκαμε και ο μερακλής γιδοβοσκός μπαρμπα - Γόλιας Μπουρογιάννης. Ξανόρεχτα συμμετέχει στη δημοπρασία και ο άλλοτε ικανός αλογάρης Βάιος Ρίζος.

Τελικά, μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις, κατέληξαν για το ερχόμενο εξάμηνο ως τ' Αϊ - Δημητριού να δώσουν τα γίδια στο συμπαθέστατο μπαρμπα - Γρηγόρη Αλεξόπουλο. Η αμοιβή κανονίστηκε στις 4 οκάδες στάρι για κάθε γίδα. Συμφώνησαν επίσης να του καταβληθεί άμεσα μια οκά «εξοικονόμηση» και το υπόλοιπο στ' αλώνια. Η «εξοικονόμηση» ήταν το ψωμί της οικογένειας του τσοπάνου μέχρι να 'ρθουν τ' αλώνια. Πολλές εξάλλου ήταν οι οικογένειες που δεν «έβγαζαν» τη χρονιά με το στάρι που παρήγαγαν και αναγκάζονταν να δουλέψουν σε νοικοκυραίους μόνο και μόνο για το ψωμί της ημέρας, ώσπου να 'ρθει ο καιρός για την καινούργια σοδειά. Μέσα στη συμφωνία επίσης περιλαμβάνονταν και η προσφορά της κουλούρας και του μπακλαβά ανήμερα την Πρωτοχρονιά, αν τύχαινε ο ίδιος τσοπάνος ν' αναλάβει τη φύλαξη των ζώων και μετά τ' Αϊ Δημητριού. Αφού λοιπόν τακτοποιήθηκαν όλες οι λεπτομέρειες για τη ρόγα, ευχήθηκαν «καλό καλοκαίρι» στον μπαρμπα - Γρηγόρη και εκείνος ικανοποιημένος σαλάγησε με όρεξη τα γίδια κατά τον Αϊ - Λια.

Ήταν συμπαθέστατος και καλοκάγαθος ο μπαρμπα - Γρηγόρης και οι μεγαλύτεροι τον θυμούνται να διασκεδάζει τους χωριανούς την ημέρα της Αποκριάς. Συνήθιζε να μεταμφιέζεται σε αρκούδα και με έναν αχυράνθρωπο πάνω στο γαϊδούρι γύρναγε το χωριό. Οι πιτσιρικάδες έτρεχαν ξοπίσω του και 'κείνος έχοντας έναν τροβά στον ώμο γεμάτο με σταχτάλευρο αλεύρωνε τους μικρούς αλλά και κάθε χωριανό, που συναντούσε στο δρόμο.

Γραφικότερες οι εικόνες αυτές του χωριού με τα κατ' νάρ'κα ζώα μου ήρθαν στο νου νοσταλγικά, όταν σε μια εκδρομή που έκανα στις Πρέσπες πρόσφατα και συγκεκριμένα στο ακριτικό χωριό Ψαράδες, είδα πρωί-πρωί σαν ξύπνησα τις αγελάδες μια - μια να περνάνε μέσα απ' τα σοκάκια και να μαζεύονται σ' έναν τόπο, απ' όπου ο τσοπάνος θα τις έπαιρνε για την καθιερωμένη καθημερινή βοσκή. Αισθάνθηκα έντονα στα ρουθούνια μου τη μυρωδιά του ιδρώτα των ζώων και της ακαθαρσίας τους. Ανακατεμένες οι μυρωδιές αυτές με το

πεντακάθαρο οξυγόνο της εξοχής, όσο κι αν φαίνεται παράξενο, σου δημιουργούν μια ευχάριστη έλξη για το περιβάλλον και έντονη επιθυμία ν' ακολουθήσεις το βοσκό με τα ζώα και ν' απολαύσεις τη φύση.

Πανέμορφη και γραφική η εικόνα της επιστροφής των κατσικών στα σπίτια των κατόχων τους. Αφού ξεδιψάσουν και ξεκουραστούν στο ποτάμι κάτω από τα βαθύσκιωτα πλατάνια και πάρουν το μεσημβρινό τους ύπνο μετά από την πολύωρη πρωινή βοσκή στο λόγγο, νανουρισμένα από τους ήχους της τζαμάρας⁶⁹ του ταλαντούχου βοσκού, θα πάρουν και πάλι τον ανήφορο βοσκώντας στα κλεφτά τώρα για τον Αϊ – Λια. Από 'κεί, με τη δύση του ήλιου, θα κατηφορίσουν προς το χωριό όλες μαζί, γρήγορα – γρήγορα, σηκώνοντας σύννεφο σκόνης και κάνοντας μεγάλη φασαρία με τα κυπριά και τα τσοκάνια⁷⁰ τους. Περνώντας μέσα απ' το χωριό, μερικές ζωηρές, θα σκαρφαλώσουν στους ξένους φράχτες για να ξεκλέψουν καμιά πρασινάδα ή θα κολλήσουν τη μουσούδα τους σε κάποιο τοίχο σπιτιού για να γλείψουν τον ασβέστη απ' τους αρμούς. Δεν τις περιμένει κανείς για να τις συνοδεύσει στο σπίτι. Το δρόμο η κάθε μια τον γνωρίζει πολύ καλά. Μόνο, αν κάποια τύχει και δημιουργήσει μια καινούργια φίλια, μπορεί να παρασυρθεί και ν' ακολουθήσει τη φίλη της στο ξένο σπίτι. Τότε θα την αναζητήσει ο κύριός της ρωτώντας τον έναν και τον άλλο μήπως είδαν τη μαλτζέζα με τα μεγάλα κέρατα κατά πού έκανε ...

Και η άλλη εικόνα πάλι! ... Να βλέπεις ένα χαρούμενο τσοπάνο κατά την επιστροφή, να κρατάει μερικές φορές το νεογέννητο κατσίκι από τα μπροστινά πόδια κρεμάμενο και τη μάνα – κατσίκα ν' ακολουθεί κατά πόδας! ... Θα το πάει στο σπίτι του νοικοκύρη και θα δεχθεί ένα γενναίο φιλοδώρημα, γιατί περιποιήθηκε με ιδιαίτερη φροντίδα την κατσίκα, στην προσπάθειά της να γεννήσει.

Μα τη μεγαλύτερη ικανοποίηση θα τη νιώσει ο τσοπάνος, όντας σα φτάσει ο καιρός για τον αλωνισμό. Μόλις οι χωριανοί αλωνίσουν, βάλουν το στάρι στ' αμπάρια και μαζέψουν τ' άχυρα, ο μπαρμπα - Γρηγόρης έχοντας για βοηθό και ένα από τα παιδιά του, με το γαϊδουράκι θα περάσει από σπίτι σε σπίτι για να εισπράξει τη ρόγα. Ζυγίζοντας με το κανταράκι τις τρεις οκάδες, αφαιρουμένης της «εξοικονόμησης» που του οφείλουν οι ιδιοκτήτες των ζώων, θα γεμίσει κάμποσα σακιά που θα του εξασφαλίσουν το ψωμί της χρονιάς για την οικογένειά του. Και αν σε κάποιο σπίτι δεν εύρισκε το νοικοκύρη, έστελνε σε δεύτερη ευκαιρία το γιο του το Βαγγέλη να πάρει το στάρι βάζοντάς το σε τροβά, που κρεμούσε στον ώμο του.

Θυμήθηκε το περιστατικό και μού το διηγήθηκε ο φίλος μου ο «Αμερικάνος»

69. Τζαμάρα = φλογέρα.

70. Τσοκάνι και τσουκάνι = χονδροειδές κουδούνι των βοσκημάτων, κυρίως γελαδιών και γιδιών.

(Βαγγέλης Γρ. Αλεξόπουλος) σε τηλεφωνική μας επικοινωνία και συγκινημένος με προέτρεψε:

- Γράψε για τα κατ'νάρ'κα ... Γράψε που μικρός πήγαινα και έπαιρνα τη ρόγα με τον τροβά στον ώμο ... Γράψε που μια φορά πήγα και στον μπαρμπα - Νίκο ... και αντί για στάρι μου 'δωσε σκύβαλα⁷¹ και ξελιχνίσματα ...

Σταμάτησε και δε συνέχισε ... Δεν τον άφησε ο κόμπος που ανέβηκε στο λαιμό του ενθυμούμενος το περιστατικό. Η παιδική τραυματική εμπειρία του 'μεινε βαθιά στην ψυχή, αν και πέρασαν τόσα χρόνια από τότε. Το μικρό παιδί βρήκε ο ... άλλος να κοροϊδέψει;! ...

Εγώ, όμως, έγραφα ...

⁷¹. Σκύβαλα = αποκοσκινίδια δημητριακών και ιδίως του σταριού.

Ο μπαρμπα - Δήμος

Οι λίγες σελίδες που ακολουθούν είναι αφιερωμένες στη μνήμη του μπαρμπα - Δήμου (1910-2000), ενός ατόμου, που σημάδεψε με την ύπαρξη και την πληθωρική φυσιογνωμία του, παρά τα σωματικά και οικογενειακά του προβλήματα, την πορεία της Ιστορίας της Μαντασιάς, για σχεδόν ολόκληρο τον τελευταίο αιώνα. Έχοντας σοβαρά προβλήματα με την όρασή του, περπατώντας στηριζόμενος σε αυτοσχέδιες μαγκούρες, μένοντας σε μια παράγκα φορώντας τα ίδια ρούχα χειμώνα – καλοκαίρι, μη έχοντας κανέναν να τον φροντίσει στο μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, ποτέ δεν το έβαλε κάτω, ποτέ δεν αποτραβήχτηκε από την κοινωνία του χωριού, διεκδίκησε και πέτυχε την αποδοχή του απ' αυτή σε τέτοιο βαθμό, ώστε ως ένα σημείο μπαρμπα - Δήμος και Μαντασιά ήταν ένα πράγμα.

Θεώρησα λοιπόν καθήκον και υποχρέωσή μου να μην αφήσω να ξεχαστεί ένα τέτοιο άτομο, γράφοντας όσα στοιχεία θυμάμαι γι' αυτόν από τότε που ήμουν παιδί μέχρι σήμερα.

Τύπος γραφικός ο μπαρμπα - Δήμος, μορφή από πάντα ταλαιπωρημένη σα γεροντική, έτσι ακριβώς τον γνώρισα από μικρό παιδί, έτσι τον θυμάμαι μέχρι που άφησε την τελευταία του πνοή σε ηλικία 90 χρόνων. Όλοι οι χωριανοί τον θυμούνται σαν το δικό τους άνθρωπο γιατί στην πραγματικότητα ήταν ένα επιπλέον μέλος κάθε οικογένειας του χωριού. Για όλους, μικρούς και μεγάλους, ο μπαρμπα - Δήμος ήταν ένα άτομο άρρηκτα δεμένο με την «αύρα» του χωριού.

Μέτριος στο ανάστημα αλλά μια εκ γενετής αναπηρία στα πόδια, τον ανάγκαζε να περπατάει σέρνοντάς τα στηριζόμενος σε δυο μπαστούνια (ματσούκες) κι έτσι φαινόταν κοντότερος, αφού μόνιμα ήταν σκυμμένος πάνω σ' αυτά. Χειμώνα – καλοκαίρι η υπόδησή του ήταν μόνιμα ένα ζευγάρι λαστιχένιες μαύρες μπότες και καθώς περπατούσε στους χωματόδρομους του χωριού σέρνοντας πάντα τα πόδια του, ειδικά το καλοκαίρι, άφηνε στο διάβα του ένα σύννεφο σκόνης και όλοι καταλάβαιναν από μακριά ότι πέρναγε από κει ο μπαρμπα - Δήμος. Τα χέρια του είχαν δυναμώσει υπερβολικά γιατί στήριζαν ολόκληρο το σώμα του στα μπαστούνια, σαν να κρεμόταν σχεδόν απ' αυτά. Όταν χαιρετούσε κάποιον με χειραψία κάνοντας επίδειξη της δύναμης των χεριών του, τον έσφιγγε τόσο πολύ που τον έκανε να δακρύζει από πόνο. Τότε μόνο τον άφηνε και ικανοποιημένος γελούσε αυτάρεσκα και αθώα σα μικρό παιδί.

Οικογένεια δεν αξιώθηκε να δημιουργήσει. Ζούσε μόνος του σε μια παράγκα, που του είχε φτιάξει ένας ανιψιός του. Ο πατέρας του τον είχε αποκληρώσει για άγνωστους λόγους, Κάποτε άκουσα κάποιον να λέει ότι σα νέος ήταν «ζαβός». Δεν υπάκουε στον πατέρα του και πολλές φορές έκανε του κεφαλιού του. Μια φορά σε νεαρή ηλικία, τότε που τα πόδια του τον κρατούσαν καλύτερα, είχε πάει με το γαϊδούρι να φέρει ξύλα από το δάσος. Στο δρόμο της επιστροφής όμως το γαϊδούρι από το βαρύ φορτίο λύγισε και έπεσε. Ο μπαρμπα - Δήμος προσπάθησε να το σηκώσει έτσι όπως ήταν φορτωμένο, γιατί βαρέθηκε να το ξεφορτώσει. Όμως το ζώο δε σηκωνόταν και τότε εκείνος νευριασμένος πήρε το κλαδευτήρι και το σκότωσε.

- Καλά ρε μπαρμπα - Δήμο, τον ρώτησα κάποτε θέλοντας να επαληθεύσω το γεγονός, δεν το λυπήθηκες το καημένο το ζώο;

- Τέτοιο που ήταν αυτό σφάξιμο ήθελε, μού απάντησε γελώντας σαρκαστικά.

Πολλές φορές τον είχα ρωτήσει ακόμα να μου πει για ποιο λόγο είχε φύγει απ' το σπίτι του αλλά δε μου απαντούσε. Πάντως σε κάθε ευκαιρία έδειχνε ότι ποτέ δεν είχε συγχωρήσει τον πατέρα του αλλά τον καταριόταν κι από πάνω.

Με τους συγχωριανούς ποτέ δεν αντάλλαξε άσχημη κουβέντα, ποτέ δεν είπε κακό λόγο για κάποιον, πάντα ήταν ευχάριστος και πρόθυμος για συζήτηση ή εξυπηρέτηση. Τι εξυπηρέτηση; Μα ο μπαρμπα - Δήμος έκανε πολλά θελήματα. Όταν πήγαινε με το λεωφορείο στο Δομοκό, στο «παζάρι» όπως έλεγε, ψώνιζε ένα σωρό πράγματα που είχε καταγράψει στο μυαλό του –γιατί είχε φοβερή μνήμη- και ικανοποιούσε όλες τις παραγγελίες των κοριτσιών της παντρείας. Έπαιρνε λοιπόν κλωστές για κεντήματα ή βελονάκια για τα πλεκτά που έφτιαχναν. Εξυπηρετούσε όμως και όποια άλλη νοικοκυρά του παράγγελνε κλωστές για τη ραπτομηχανή, μπογιά για το βάψιμο των ρούχων ή οτιδήποτε άλλο, μικρό ή μεγάλο, μπορούσε να χωρέσει στις ευρύχωρες τσέπες του πανωφοριού του ή στον τροβά που μόνιμα κουβαλούσε περασμένο διάγνια στους ώμους του.

Στο λεωφορείο πάντα καθόταν στις τελευταίες θέσεις, στη γαλαρία που λέγαμε εμείς οι μαθητές τότε. Κι αν τύχαινε να είναι επιβάτης κάποιες Δευτέρες, όταν πηγαίναμε στο Γυμνάσιο του Δομοκού, συνωστιζόμασταν όλοι στο πίσω μέρος του λεωφορείου, για να διασκεδάσουμε μαζί του. Εκείνος τότε άρχιζε να μας λέει αστεία και διάφορα άλλα έξυπνα για να δοκιμάσει το εύρος των γνώσεών μας.

Παιδιά μου Χρόνια

- Dum spiro spero, φώναζε ο μπαρμπα - Δήμος.

Εμείς δε μιλούσαμε. Εκείνος, λες και είχε καταφέρει να μας αιφνιδιάσει, με ύφος θριαμβευτικό ρωτούσε:

- Τι θα πει, τι θα πει;

Κι επειδή εμείς συνεχίζαμε να σωπαίνουμε, έλεγε μόνος του την απάντηση.

- Όσο ζω ελπίζω, και ξέσπαγε σε γέλια ικανοποιημένος που είχε καθηλώσει το ακροατήριό του.

- Πού τα ξέρεις εσύ αυτά μπαρμπα - Δήμο; τον ρωτούσαμε με απορία αλλά και κάποιο θαναασμό.

- Γηράσκω αεί διδασκόμενος, απαντούσε.

Και το απόγευμα που γύριζε στο χωριό άρχισε να μοιράζει τις παραγγελίες από σπίτι σε σπίτι. Αν έβλεπε κάποιον στο δρόμο να έρχεται προς το μέρος του, στεκόταν και περίμενε να πλησιάσει. Τότε έλεγε δυνατά «Καλησπέρα». Κι όταν ο περαστικός ανταπέδιδε, από τη χροιά της φωνής γνώριζε αμέσως ποιος ήταν. Γιατί ξέχασα ν' αναφέρω ότι ο μπαρμπα - Δήμος είχε και αρκετά μειωμένη όραση. Έτσι η φύση τον είχε προικίσει με οξύτατη ακοή και αντίληψη και εύκολα γνώριζε όλους τους χωριανούς από τη φωνή τους. Έπειτα έκανε χειραγία, η οποία κρατούσε μέχρι να πάρει όλες τις πληροφορίες που ήθελε ξεκινώντας από την υγεία των συγγενών του χωριανού μέχρι το λόγο για τον οποίο βρέθηκε εκεί, πού πήγαινε και τι θα έκανε εκεί όπου θα πήγαινε. Αφού έπαιρνε όλες τις πληροφορίες, τότε μόνο αποτραβούσε το χέρι του και άφηνε τον περαστικό να συνεχίσει το δρόμο του. Κι αν αυτός τύχαινε να περνάει από κάποιο σπίτι, όπου ο μπαρμπα - Δήμος είχε να παραδώσει κάποια παραγγελία, του έδινε τα πράγματα να τα πάει εκείνος.

Στο πρώτο σπίτι που πήγαινε να δώσει πράγματα που είχε φέρει από το παζάρι, καθόταν και για φαγητό. Ο τρόπος με τον οποίο έτρωγε ήταν χαρακτηριστικός. Πρώτα έβγαζε το καπέλο του και με ευλάβεια έκανε το σταυρό του. Άπλωνε μια πετσέτα στα πόδια του και άρχισε να ξεφλουδίζει τις σκελίδες του σκόρδου απαραίτητο συμπλήρωμα σε κάθε του γεύμα ή δείπνο. Έπειτα έβγαζε από τη μια του τσέπη το ψωμί κι από την άλλη το τυρί ή τις ελιές και άρχισε να τρώει σιωπηλός. Αυτό ήταν κατά κανόνα το καθημερινό του μενού. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις δεχόταν από τη νοικοκυρά κάποια πίτα της αρεσκείας του ή ένα πιάτο όσπρια. Είχε δε πάντα μαζί του το πιάτο του, το κουτάλι του, το πιρούνι του και το σουγιά του και πάντα αυτά χρησιμοποιούσε αποφεύγοντας τα σκεύη της νοικοκυράς, ίσως επειδή διαισθανόταν ότι εκείνη θα σχαινόταν να του δώσει τα δικά της και δεν ήθελε να τη φέρει σε δύσκολη θέση. Όλη αυτή η οικοσυσκευή που μόνιμα κουβαλούσε μαζί του, τα τρόφιμα που είχε στις τσέπες του (τυρί, ελιές, σκόρδο, ψωμί, λάδι και ξύδι) σε συνδυασμό με τα ρούχα του που δεν πλένονταν σχεδόν ποτέ, ανέδιδαν μια ανυ-

πόφορη μυρωδιά σε κλειστό χώρο. Παρόλα αυτά σ' όλα τα σπίτια του χωριού ήταν ευπρόσδεκτος και μάλιστα γύρω του μαζεύονταν όλοι, μικροί και μεγάλοι –ιδίως τις μεγάλες νύχτες του χειμώνα- για να μάθουν τα διάφορα κουτσομπολιά ή ν' ακούσουν ιστορίες και περιπέτειες της ζωής του. Και όταν έλεγε, όσα είχε να πει κι έβλεπε ότι πια οι ακροατές του άρχιζαν να βαριούνται, έφηνε για το επόμενο σπίτι. Μετά από κάμποσες τέτοιες επισκέψεις και αργά τη νύχτα έπαιρνε το δρόμο για την παράγκα του.

Στα παλιά χρόνια που το ηλεκτρικό δεν είχε φθάσει ακόμη στο χωριό πολλά παιδιά κάνανε «πλάκες» στον καημένο τον μπαρμπα - Δήμο μέσα στο σκοτάδι. Δεν τις έκαναν όμως από κακία απλά ήθελαν να διασκεδάσουν. Κρύβονταν στους φράχτες ή στις γωνιές των σπιτιών και από κει έβγαζαν διάφορες παράξενες κραυγές την ώρα που περνούσε ο μπαρμπα - Δήμος. Εκείνος φοβισμένος και μη ξέροντας τι είναι εκείνο που προκαλεί τις φωνές, άρχιζε να λέει μεγαλόφωνα το «Πάτερ ημών» γρήγορα και πολλές φορές. Τότε εμφανίζονταν τα παιδιά αλλά σε ασφαλή απόσταση απ' αυτόν και του φώναζαν:

- Εμείς είμαστε μπαρμπα - Δήμο.

- Παλιόπαιδα, τώρα να σας πιάσω να δείτε πώς θα περάσετε, ωρυόταν εκείνος κουνώντας τις «ματσούκες» στον αέρα.

Ωστόσο γρήγορα ξεχνούσε τι του είχαν κάνει, αφού δεν κρατούσε κακία σε κανέναν.

Ο μπαρμπα - Δήμος τα έβγαζε πέρα οικονομικά με μια μικρή βοήθεια που έπαιρνε σαν επίδομα τυφλού από την Πρόνοια και δε δεχόταν από κανένα συγχωριανό του χρήματα ακόμη κι αν είχε μεγάλη ανάγκη. Δεν ξέρω αν ήταν από ντροπή ή περηφάνια που ήταν τόσο ακατάδεχτος. Γεγονός πάντως ήταν ότι προτιμούσε να δανειστεί παρά να δεχτεί ελεημοσύνη. Εάν όμως ήθελε να κάνει δώρο ένα προικιό σε μια κοπέλα του χωριού που «κίναγε» για γάμο και δεν του έφταναν τα χρήματα, πήγαινε στο Δομοκό στην Αγία Παρασκευή και μετά την απόλυση της εκκλησίας την Κυριακή, «έβγαζε καπέλο». Το έκανε με κάθε επιφύλαξη και διακριτικότητα, γιατί αν τύχαινε, να τον δει κάποιος αστυνομικός, τον μάλωνε και τον προειδοποιούσε πως αν το ξαναέκανε θα το ανέφερε στην Πρόνοια για να του κόψουν το επίδομα.

- Αστυνόμη μη με προδώσεις και θα σου κάνω ό,τι χάρη θέλεις.

- Καλά μπαρμπα - Δήμο πέρνα απ' το τμήμα να τα πούμε, έλεγε ο αστυνομικός.

Ο μπαρμπα - Δήμος με την πρώτη ευκαιρία περνούσε από την Αστυνομία

Παιδιά μου Χρόνια

και εκεί γινόταν μεγάλη κουβέντα και πολλά αστεία, γιατί και οι αστυνομικοί συμπαθούσαν πολύ τον μπαρμπα - Δήμο. Φυσικά εμπλουτίζανε κατά πολύ το βιβλίο πληροφοριών τους αλλά και ο μπαρμπα - Δήμος έφευγε έχοντας καταγράψει στο προσωπικό του ληξιαρχείο νέες γνωριμίες με όλα τα στοιχεία που περιέχονται στα δελτία των ταυτοτήτων: όνομα, επώνυμο, πατρώνυμο, μητρώνυμο, τόπο και ημερομηνία γέννησης και όλα αυτά τα ρωτούσε με κάθε σχολαστικότητα, όταν τύχαινε να συναντηθεί με κάποιον για πρώτη φορά. Όλα αυτά τα στοιχεία τα ανακαλούσε στη μνήμη του και τα «σέρβριε» στην κουβέντα με οποιονδήποτε, αν ήθελε να κάνει επίδειξη της μνήμης και των γνωριμιών του:

- Καπράλος Δημήτριος του Γεωργίου και της Ελένης εκ Κρυονερίου Καρδίτσας. Ταγματάρχης – Διοικητής Α. Τ. Δομοκού.

- Παπαποστόλου Κων/νος του Δημητρίου και της Αναστασίας εκ Πολυδρόσου Αμφίσσης. Ταξίαρχος - Διοικητής Ανωτέρας Διοικήσεως Χωροφυλακής.

.....
και έτσι «φακέλωνε» όλους τους Διοικητές Χωροφυλακής και Στρατού μηδέ εξαιρουμένων και των χαμηλόβαθμων αστυνομικών και στρατιωτικών. Αλλά κι αν κάποιος ήθελε να μάθει για το γενεαλογικό του δέντρο ή για κάποια συγγενική σχέση, στον μπαρμπα - Δήμο κατέφευγε. Ήταν το υποκατάστατο της Κοινότητας και όχι μόνο. Θυμάμαι πολλές φορές τον Γραμματικό –επειδή τα αρχεία της Κοινότητας είχαν καταστραφεί με τον πόλεμο- να παραπέμπει για κάποια διευκρίνιση ή ενημέρωση τον κάθε ενδιαφερόμενο στον μπαρμπα - Δήμο.

Όταν γινόταν γάμος ήταν αδιανόητο ο νοικοκύρης –πατέρας του γαμπρού ή πατέρας της νύφης- να μην καλέσουν τον μπαρμπα - Δήμο. Ο γάμος παλιά κρατούσε μια βδομάδα και η παρουσία του μπαρμπα - Δήμου ήταν αισθητή σε καθημερινή βάση. Ξεσήκωνε τα κορίτσια τις βλάμισσες δηλαδή σε διαρκή χορό συνοδευοντάς τα με το χαρακτηριστικό «όπα - όπα»!!!

Αλλά και τις παραγγελίες για το ποια πλάκα θα βάζανε στο γραμμόφωνο, τις έδινε αυτός. Ήξερε μάλιστα και τη σύνθεση της μουσικής ορχήστρας:

- Σοφία Κολητήρη, τραγούδι, Βασίλης Σούκας, κλαρίνο και άλλα τέτοια.

Και κάθε φορά που τελείωνε ο χορός, χτυπούσε παλαμάκια φωνάζοντας: «μπράβο - μπράβο!!! γεια σου ανιψιά, γεια σου νύφη».

Συμμετείχε και σε όλες τις υπόλοιπες εκδηλώσεις χαράς, όπως βαφτίσια, γεννητούρια, γιορτές. Μόνο στις κηδείες δεν πήγαινε ποτέ.

Αν καμιά φορά αργούσε να περάσει από κάποιο σπίτι οι άνθρωποι ανησυχούσαν.

- Τι να 'γινε ο μπαρμπα - Δήμος; Μήπως αρρώστησε; αναρωτιούνται.

Βέβαια τέτοια περίπτωση δεν υπήρχε, γιατί ήταν πολύ γερός οργανισμός και σε όλη του τη ζωή δεν αρρώστησε ποτέ ούτε από ένα απλό κρυολόγημα.

Η δεύτερη σκέψη ήταν μήπως παρεξηγήθηκε από κάτι. Αυτό ήταν και το πιθανότερο. Γιατί πρέπει να σας πω, ότι ο μπαρμπα - Δήμος είχε πολύ ευαίσθητη καρδιά, ήταν πολύ περήφανος και εύθικτος. Μπορούσε από κάτι το παραμικρό, που κάποιος άλλος δεν θα του έδινε σημασία, να παρεξηγηθεί σα μικρό παιδί. Εάν για παράδειγμα κάποιος ξεχνούσε να τον καλέσει στο γάμο ή σε μια γιορτή ή περνούσε αδιάφορα και δεν τον καλημέριζε στο δρόμο, τότε το έπαιρνε κατάκαρδα και έκανε μέρες να περάσει απ' το σπίτι του περιμένοντας να του πει:

- Τι έχεις μπαρμπα - Δήμο, γιατί δεν πέρασες να σε δούμε;

Τότε εκείνος έβρισκε την ευκαιρία να του πει τα παράπονά του. Αν ο χωριανός του ζητούσε συγγνώμη λέγοντας ότι δεν το έκανε σκόπιμα και δεν ήθελε σε καμιά περίπτωση να τον δυσαρεστήσει, ο μπαρμπα - Δήμος χαιρόταν πολύ και το εκδήλωνε με μια άμεση επίσκεψη στο σπίτι και μάλιστα μπορεί να έφερνε κι ένα μικρό δώρο για την ανιψιά, τη νύφη ή την ξαδέλφη.

Ο μπαρμπα - Δήμος ποτέ δεν ήταν σκεπτικός, ούτε μελαγχολικός. Πάντα ήταν όλο ζωή και κέφι. Πηγή γέλιου και διασκέδασης για τα μικρά παιδιά. Συντροφικός και πάντα πρόθυμος για ενημέρωση ή μετάδοση ειδήσεων για τους μεγάλους. Ποτέ δεν πρόσβαλε κανέναν, ποτέ δεν κακολόγησε κανέναν, ποτέ δεν αρνήθηκε σε κανένα να ικανοποιήσει κάποιο θέλημά του. Μόνο μια φορά ένα χρόνο πριν πεθάνει –ήταν φθινόπωρο θυμάμαι- τον βρήκα να κάθεται σκεπτικός στο πεζούλι έξω απ' το σπίτι του παππού μου με τον οποίο ήταν πρώτα ξαδέλφια και πολλές φορές τους έβλεπε κανείς εκεί στο ίδιο σημείο, κυρίως τ' απογεύματα, να τα «λένε».

- Γεια σου παππού, γεια σου μπαρμπα - Δήμο, χαιρέτησα και τους δυο.

- Καλώς το Γιώργο, είπε ο παππούς.

- Γεια σου καθηγητάρα μου, ανταπέδωσε το χαιρετισμό ο μπαρμπα - Δήμος.

Και ενώ περίμενα ν' αρχίσει τις γνωστές ιστορίες του, με μεγάλη μου έκπληξη τον είδα να ξεσπάει σε λυγμούς.

- Τι έχεις μπαρμπα - Δήμο, γιατί κλαις; τον ρώτησα.

- Τι να 'χω παιδί μου. Είμαστε άχρηστοι τώρα. Κανείς δε μας θέλει. Να 'ρθει ένα κάρο να μας φορτώσει και να μας πάει στην «κόκκινη σάρα» να μας πετάξει.

- Όχι μπαρμπα - Δήμο, μη λες τέτοια πράγματα, του είπα και η συγκίνηση δε με άφησε να του πω περισσότερα λόγια παρηγοριάς.

Αργότερα, όταν χαιρέτησα κι έφυγα, χάραξα βαθειά στην καρδιά και στη μνήμη μου τη μορφή του λες και κάτι μέσα μου με προειδοποιούσε ότι ήταν

Παιδιά μου Χρόνια

η τελευταία φορά, που τον έβλεπα. Πράγματι το χειμώνα της ίδιας χρονιάς πέθανε.

Ο μπαρμπα - Δήμος μας άφησε όμως πίσω του μνήμες ευχάριστες, μνήμες χαρωπές. Δεν υπάρχει άνθρωπος γεννημένος στο χωριό που να μη συνδέει την ύπαρξή του άλλος λίγο, άλλος πολύ με τη ζωή και την ύπαρξη αυτής της αγαθής, καλοσυνάτης, αλλά και τόσο ταλαιπωρημένης μορφής, τον μπαρμπα – Δήμο. Ακόμη και σήμερα, χρόνια μετά το θάνατό του, πολλοί άνθρωποι, κυρίως ξενοχωρίτες, μη συνειδητοποιώντας ότι ο μπαρμπα - Δήμος πέθανε, ρωτάνε:

- Τι κάνει ο μπαρμπα - Δήμος με τις «ματσούκες», ζει;
- Τώώρα! Πάει πέθανε ο μπαρμπα - Δήμος.
- Άααα! τον καημένο. Θεός σ'χωρέστον.

Σ' όλους εμάς που τον ξέραμε θα λείψει ο μπαρμπα - Δήμος και είμαι σίγουρος πως εκεί που πήγε θα συνεχίσει να είναι χαρούμενος κι ευτυχισμένος, θα βλέπει τα πάντα γύρω του κι επιτέλους θα περπατάει χωρίς τις «ματσούκες» του.

Η αγωνία ενός υποψηφίου

Καλοκαίρι 1974. Ιούνιος μήνας και οι απολυτήριες εξετάσεις της ΣΤ' τάξεως Γυμνασίου πήραν τέλος. Με το απολυτήριο στο χέρι βρέθηκα, χωρίς καλά – καλά να το καταλάβω, στην Αθήνα ως υποψήφιος ακαδημαϊκός πολίτης. Παρέα με το συμμαθητή μου Τάσο και αργότερα συνάδελφό μου τακτοποιηθήκαμε σε ένα ισόγειο σπιτάκι στην πλατεία Κολιάτσου φιλοξενούμενοι ενός καλού ανθρώπου, ο οποίος για πολλά χρόνια δούλευε στο χωριό μας εκχερσώνοντας τα μπαΐρια⁷².

Ο αξιότιμος κ. Βουκούτης, καθηγητής Μαθηματικών, ιδιοκτήτης ενός μεγάλου φροντιστηρίου, του «Γνώμονα», μας υποδέχεται την άλλη μέρα πρωί – πρωί ευγενικά. Αφού συζήτησε με τον πατέρα μου δίνοντάς του κάποιες οδηγίες και συμβουλές για το τι θα πρέπει να προσέξουν τα παιδιά κατά την παραμονή τους στην Αθήνα, μάς οδήγησε στην αίθουσα για μάθημα. Το μεσημέρι επιστρέφοντας στο σπίτι αισθανθήκαμε μοναξιά και μελαγχολία αφού στο μεταξύ ο πατέρας με τον κ. Κολοβέρο τον ιδιοκτήτη του σπιτιού, αναχώρησαν για το χωριό. Γρήγορα όμως συνήλθαμε και αφοσιωθήκαμε στη μελέτη, αφού αυτός ήταν ο σκοπός του ξεσπιτώματος.

Οι μέρες κυλούσαν πληκτικά, χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ώς την 20η Ιουλίου. Κατά τις 12 η ώρα της ημέρας αυτής, κάποιος καθηγητής μας ανακοίνωσε πως έχουν αρχίσει εχθροπραξίες στην Κύπρο με την Τουρκία και ότι έπρεπε να φύγουμε. Χωρίς να έχουμε συναίσθηση του τι πραγματικά συνέβαινε κατευθυνθήκαμε προς τη στάση «Πολυτεχνείο». Επιχειρήσαμε πολλές φορές να «μπουκάρουμε» σε κάποιο λεωφορείο, αλλά μάταια. «Κολλάγαμε» στις σκάλες. Τα «σαρδελοκούτια» έρχονταν φίσκα⁷³ από κόσμο. Ύστερα από δυο – τρεις προσπάθειες καταφέραμε να επιβιβαστούμε σε ένα και σχεδόν σηκωτοί από το στριμωξίδι φθάσαμε στον προορισμό μας. Αφού φάγαμε στο συνηθισμένο εστιατόριο πήγαμε στο σπίτι για ξεκούραση και ύπνο. Το απόγευμα, στην πλατεία, απολαμβάνοντας το καφεδάκι μας στήσαμε αυτί για ν' ακούσουμε από μια παρέα ηλικιωμένων διάφορα γύρω από τα τραγικά γεγονότα που συνέβαιναν.

- Έγινε πραξικόπημα, ο ένας.
- Δολοφονήθηκε ο Μακάριος, ο άλλος.
- Έγινε επιστράτευση.
- Νικήσαμε τους Τούρκους.
- Έπεσε η Χούντα.

72. Μπαΐρι = ακαλλιέργητη έκταση.

73. Φίσκα = εντελώς γεμάτος, πλήρης.

- Ανέλαβε ο Στεφανόπουλος.

- Έρχεται ο Καραμανλής ...

Και ένα σωρό άλλα επιβεβαιωμένα ή μη και κυρίως συγκεκριμένες και ακαθόριστες ειδήσεις - «ραδιοαρβύλα», οι οποίες μάλλον μας μπέρδευαν παρά μας διαφώτιζαν.

Την επομένη το πρωί επιχείρησα να τηλεφωνήσω από το περίπτερο της γειτονιάς στο χωριό στο ένα και μοναδικό κοινοτικό τηλέφωνο. Στάθηκε αδύνατο. Το ίδιο και τις επόμενες μέρες. Το τηλέφωνο είχε επιταχθεί από τον αξιωματικό που βρέθηκε εκεί με δυο - τρεις φαντάρους για να ρυθμίσουν τα της επιστράτευσης. Μετά από μια βδομάδα επίμονης προσπάθειας κατάφερα επιτέλους να επικοινωνήσω με τον πατέρα μου, ο οποίος ανήσυχος με «διέταξε» να σηκωθώ και να φύγω από την Αθήνα γιατί μπορεί, λέει, να την βομβαρδίσουν. Να φύγω αλλά πώς; Τα τρένα και τα λεωφορεία μετέφεραν συνεχώς επιστρατευμένους και μόνο αυτούς. Μια και δυο με το φίλο μου και συγκάτοικο βρεθήκαμε στο πρακτορείο «Τρεις Γέφυρες». Χωρίς ακόμη να έχουμε βγάλει εισιτήριο μας πλησίασε ένας κύριος και μας ρώτησε προς τα πού πάμε.

- Λαμία - Δομοκό, του απαντήσαμε.

- Είστε τυχεροί, μας λέει. Εγώ πάω με το ταξί μου Φάρσαλα. Ελάτε με το αντίτιμο του εισιτηρίου και θα σας κατεβάσω στο Δομοκό.

Ο λόγος βέβαια που μας «ψάρευε» ήταν ότι ήθελε να αποφύγει την επίταξη του αυτοκινήτου του.

Έτσι λοιπόν περί τα τέλη του μήνα βρέθηκα στο χωριό μου. Όλο τον Αύγουστο και μέχρι να πάω στη Λάρισα για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις, αρχές Σεπτεμβρίου, απομονωμένος σε ένα δωμάτιο με κλειστά παντζούρια έχοντας μετατρέψει τη μέρα σε νύκτα διάβαζα και επαναλάμβανα. Τέλειωσαν οι εξετάσεις και περί τα μέσα Οκτωβρίου, μετά από ένα μήνα αναμονής και αγωνίας, έφθασε η μέρα ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων από το ραδιόφωνο.

Από νωρίς το απόγευμα όλη μαζί η οικογένεια, πατέρας, μάνα και αδελφή, «κολλήσαμε» στο ράδιο και ακούγαμε υπομονετικά τα ονόματα των επιτυχόντων στις διάφορες Σχολές. Στην αγωνία μας συμμετείχε και η γιαγιά καθηλωμένη στο κρεβάτι λόγω αναπηρίας. Κατά τις 8 το βράδυ κατέφθασε και ένας συγγενής, ο μπαρμπα - Βάιος, για να μάθει και εκείνος τα αποτελέσματα. Τώρα αν ήταν από πραγματικό ενδιαφέρον ή απλή περιέργεια δεν μπόρεσα να καταλάβω. Πάντως κάθισε και συμμετείχε κι αυτός στον «πόνο» μας.

Μετά τις Νομικές Σχολές ακολουθούν οι Φιλοσοφικές.

Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών.

- Στάχου Παναγιώτα! Επιτυχούσα η μία από τις δυο συγχωριανές μου συμμαθήτριες.

Παιδιά μου Χρόνια

Στη συνέχεια οι υπόλοιπες Φιλοσοφικές: της Θεσσαλονίκης, των Πατρών, των Ιωαννίνων.

Κατόπιν οι Φυσικομαθηματικές Σχολές.

Εδώ είμαι εγώ. Η προσοχή όλων μας επιτείνεται. Απόλυτη σιγή στο δωμάτιο.

Χημικό Αθηνών.

- Τίποτα.

Χημικό Θεσσαλονίκης.

- Τίποτα.

Χημικό Πατρών.

- Το ίδιο.

Φυσικό Αθηνών.

- Το δήλωσες κι αυτό, Γιώργο; ρωτάει ο μπαρμπα - Βάιος.

- Ναι.

- Ούτε εδώ.

Φυσικό Θεσσαλονίκης.

- Ούτε.

Φυσικό Πατρών.

- Τίποτα.

Φυσικό Ιωαννίνων.

- Τσιούμα Γιαννούλα! Η δεύτερη συμμαθήτριά μου, που πετύχαινε.

- Σε πέρασε και η Γιαννούλα, Γιώργο; ξαναρωτάει ο περίεργος μπαρμπα - Βάιος.

Φυσικά δεν παίρνει απάντηση.

Μαθηματικό Αθηνών.

- Γκαρέλης Αναστάσιος! Ο συγκάτοικός μου, επιτυχών.

- Άντε θα περάσεις στη Θεσσαλονίκη εσύ, συνεχίζει ο μπαρμπα - Βάιος.

Αρχίζω να φουρκίζομαι⁷⁴.

Μαθηματικό Θεσσαλονίκης.

- Τίποτα.

- Δεν πειράζει, Γιώργο, θα ξαναδώσεις του χρόνου.

Άρχισαν τώρα οι «παρηγόριες».

Μαθηματικό Πατρών.

- Ούτε εδώ.

- Έχουμε τίποτα άλλο, Γιώργο, να περιμένουμε;

Τελικά δε θα φάει μεζέ απόψε. Τζάμπα επίσκεψη.

Μαθηματικό Ιωαννίνων.

74. Φουρκίζομαι = εξοργίζομαι, θυμώνω πολύ.

Οι δικοί μου αρχίζουν και βαριούνται. Μόνο εγώ ακούω. Ο μπαρμπα - Βάιος απτόητος.

- Δεν πειράζει, Γιώργο, του χρόνου θα βάλετε 100 στρέμματα τεύτλα. Θα αγοράσει και κομπίνα⁷⁵ ο πατέρας σου. Καλά θα 'ναι και γεωργός ...

- Μπουρογιάννης Γεώργιος! Διακόπτει τον μπαρμπα - Βάιο η εκφωνήτρια. Αστραπιαία πετάγομαι πάνω σαν ελατήριο και από την υπερένταση η δύναμή μου έχει υπερδιπλασιαστεί. Με μια κίνηση τα χέρια μου πέφτουν βίαια πάνω στο ράδιο και το κάνουν χίλια κομμάτια. Αγκαλιές, φιλιά και συγχαρητήρια.

Η γιαγιά κλαίει από συγκίνηση.

Η μάνα μου τρέχει στο παλιό σπίτι, του οποίου ο πάνω όροφος χρησιμεύει για κουνελοτροφείο και σε χρόνο ρεκόρ δυο κουνέλια τσιτσιρίζουν⁷⁶ στην κατσαρόλα. Τυχερός τελικά ο μπαρμπα - Βάιος. Θα περάσει καλά απόψε.

Την άλλη μέρα, στην πλατεία, εκεί που δεχόμουν συγχαρητήρια από τους συγχωριανούς μου για την επιτυχία νάσου και ο μπαρμπα - Τάκης, ο κλητήρας, που είχε στη δούλεψή του και το Κοινοτικό τηλέφωνο.

- Γιώργο συγχαρητήρια! Πέρασες στα Γιάννενα με 118 μονάδες. Μου το 'πε χθες στο τηλέφωνο ο ξάδελφός σου ο Λάκης από την Αθήνα. Είχε πάει, λέει, στο Υπουργείο και είδε τα αποτελέσματα. Εγώ όμως ξέχασα να σου το πω.

Μετά βίας συγκρατήθηκα μη μου φύγει καμιά βαριά κουβέντα. Ευτυχώς που το μαρτύριο της αναμονής του αποτελέσματος είχε επισκιασθεί από τη χαρά της επιτυχίας.

- Να 'σαι καλά, βρε, μπαρμπα - Τάκη. Δεν πειράζει που δε μου το 'πες. Να 'σαι καλά ...

75. Κομπίνα = θεριζοαλωνιστική μηχανή.

76. Τσιτσιρίζω = (για κρέας ή άλλη ουσία που καίγεται) παράγω συριστικό ήχο.

ΑΞΙΕΣ και ... αξίες

Ο Γιώργος και ο Μήτρος, αδέρφια στο χρόνο, παιδιά ενός συνετού, φιλήσυχου και εργατικού ανθρώπου, κατοίκου ημιορεινού χωριού της Φθιώτιδας, μεγάλωσαν με αρχές μέσα σε μια αγαπημένη πατριαρχική οικογένεια.

Ο πατέρας ορφανός από μικρή ηλικία, η κατάσταση του εμφύλιου του πήρε τον πατέρα, μικροπαντρεύτηκε, έκανε τα δυο παιδιά, άφησε τη γυναίκα του προστάτη της οικογένειας και έφυγε για το στρατό. Η οικογένεια αυτή, όπως και όλες οι άλλες του χωριού συντηρείτο πιο πολύ από την κτηνοτροφία και λιγότερο από τη γεωργία. Γυρίζοντας, όμως, από το στρατό ο πατέρας και μόλις έγινε ο αναδασμός της καλλιεργήσιμης γης, προοδευτικός άνθρωπος όπως ήταν από τη φύση του, δεν έμεινε άπρακτος. Δεν ήταν ικανοποιημένος με την κατάσταση, όπως είχε διαμορφωθεί γι' αυτούς. Πούλησε τα πρόβατα, τα γελάδια και τα μουλάρια και αγόρασε τρακτέρ το πρώτο στο χωριό και επιδόθηκε με ζήλο στην καλλιέργεια της γης. Σε λίγο καιρό, παρ' όλο που οι δουλειές γίνονταν με ευκολία, το ανήσυχο πνεύμα του δε συμβιβάστηκε και αναζήτησε καλύτερη τύχη με καινούργιες καλλιέργειες. Τα αρδευόμενα, για πρώτη φορά με αντλητικές μηχανές από το ποτάμι, τριφύλλια και καλαμπόκια αλλά και τα ζαχαρότευτλα και η βιομηχανική ντομάτα έδωσαν μια νέα πνοή στο χωριό και ανέβασαν αισθητά το εισόδημα όλων των αγροτών που ασχολούνταν μ' αυτές τις πρωτοποριακές και δυναμικές καλλιέργειες.

Η ζωή στο ποτάμι άλλαξε άρδην. Μέχρι τότε το ποτάμι είχε ζωή από τη δολιχηνία που γινόταν στους δυο νερόμυλους, αλλά και από τους ανθρώπους που ασχολούνταν με τα λιγοστά «κήπια». Με τα νέα δεδομένα, όμως, όλη η παραποτάμια έκταση και από τις δυο πλευρές καλλιεργήθηκε με «ποτιστικά» και το τοπίο έγινε καταπράσινο. Οι γεωργοί που ασχολούνταν με την καλλιέργεια των ποτιστικών αυτών έγιναν περισσότεροι, όπως επίσης και οι κτηνοτρόφοι, που με τα κοπάδια τους έβρισκαν καταφύγιο στα πελώρια και βαθύσκιωτα πλατάνια, μιάς και η βοσκή για τα ζωντανά αυξήθηκε και εμπλουτίστηκε από την ποικιλία των καλλιεργούμενων ειδών.

Τα δυο αδέρφια της ιστορίας μας, βοηθούσαν με μεγάλη προθυμία τον πατέρα συμμετέχοντας στην παραγωγή με όρεξη και μεράκι και ταυτόχρονα συνδύαζαν «το τερπνό με το ωφέλιμο», διασκεδάζοντας στα δροσερά νερά του ποταμού, άλλοτε κολυμπώντας και άλλοτε ψαρεύοντας, στη διάρκεια των θερινών ενασχολήσεων.

Τα πρωινά, που κατέβαιναν τα κοπάδια για το στάλο⁷⁷, μετά την ολονύκτια

77. Στάλος = σκιερό μέρος όπου οδηγούνται τα πρόβατα για την μεσημεριανή ανάπαυσή τους.

βοσκή, ο Γιώργος και ο Μήτρος έτρεχαν να συναντήσουν το βοσκό και να τον βοηθήσουν σε ό,τι εκείνος είχε ανάγκη. Ο χρόνος αυτός ήταν το μεσοδιάστημα δυο ποτιστικών αλλαγών, πότιζαν τότε με τα μικρά «μπεκ» και τις σωλήνες τις μετακινούσαν απ' το 'να μέρος στο άλλο με τα χέρια (δεν είχαν εφευρεθεί ακόμη τα γνωστά «καρούλια») και έτσι είχαν την ευκαιρία να βοηθήσουν τον τσοπάνο. Αφού οδηγούσαν τα πρόβατα στη στρούγκα και έφερναν μετά από πρόχειρο ξέπλυμα στα νερά του ρέματος τα καρδάρια, ο βοσκός έπαιρνε θέση για το άρμεγμα και τα δυο παιδιά «βάραγαν» τα πρόβατα για να πάνε ένα – ένα στο στρουγκόλι⁷⁸.

Μετά το άρμεγμα και αφού ο νοικοκύρης που είχε δώσει το «λειαδιάτικο» για τη βοσκή στον κτηνοτρόφο έπαιρνε το γάλα, άφηνε λίγο στον τσοπάνο για να φάει. Με μεγάλη μαεστρία ο τσοπάνος έβραζε το γάλα θέλει μαστοριά για να γίνει το βραστόγαλο στη φωτιά που είχαν ετοιμάσει ο Γιώργος και ο Μήτρος με ξερόκλαδα από τις πλατανιές. Με βουλμιά τότε έτρωγαν το γάλα με το τριμμένο ψωμί μέσα και μετά πήγαιναν στη δουλειά τους.

Σε άλλο μεσοδιάστημα ανάπαυλας πάλι, επιδίδονταν στο ψάρεμα με τα χέρια ή «βαρώντας φλόμο»⁷⁹. Το ψάρεμα με φλόμο ήταν μια επίπονη διαδικασία. Πρώτα απομόνωναν μια γούρνα που είχε ψάρια, αποκόβοντάς την απ' το υπόλοιπο ρέμα, φτιάχνοντας αυλάκι με τα φτυάρια, δηλαδή έκαναν κατά κάποιο τρόπο εκτροπή του ποταμού. Μετά χτύπαγαν μια χεριά φλόμο πάνω σε βρεγμένη πλάκα ώσπου να βγάλει αφρό. Ξεπλένοντας κάθε φορά την πλάκα μέσα στο νερό η γούρνα γέμιζε από τον αφρό αυτό, που περιείχε ναρκωτική ουσία και έτσι τα ψάρια πάθαιναν ασφυξία κι έβγαιναν στα ρηχά της γούρνας για ν' αναπνεύσουν. Με ευκολία τότε τα δυο παιδιά με μια απόχη μάζευαν τα ψάρια, τα οποία άλλοτε τα πήγαιναν σπίτι για μαγείρεμα και άλλοτε, ανάλογα με το χρόνο που είχαν στη διάθεσή τους τα έψηναν επί τόπου, περνώντας τα σε μια αυτοσχέδια σούβλα από νεόφυτο κλαδί πλατανιάς.

Αυτή ήταν η καθημερινή ζωή του Γιώργου και του Μήτρου τους καλοκαιρινούς μήνες. Γεωργική απασχόληση, ψάρεμα και λίγη «τσομπανική» με το αζημίωτο!... Έτσι το καλοκαίρι περνούσε ευχάριστα για τα δυο αδέρφια.

Όλες αυτές οι καλοκαιρινές δραστηριότητες ήταν μέρος των διακοπών για το Γιώργο, ενώ για το Μήτρο αποτελούσαν απλά τη συνηθισμένη καθημερινότητα. Ο Γιώργος, παρ' όλο που οι παρέες του ήταν με τα «κακά» παιδιά και όχι με εκείνα τα καλομαθημένα «παιδιά του βιβλίου» όπως τα αποκαλούσαν, δεν υστερούσε στα γράμματα. Σηκωνόταν τα χαράματα και διάβαζε με το φως του τζακιού, όπου καθόταν κι η γιαγιά, η οποία, μη έχοντας ύπνο, έψηνε καφέ

78. **Στρουγκόλι** = στενό πέρασμα της στρούγκας απ' όπου περνούν στη σειρά τα πρόβατα για το άρμεγμα.

79. **Φλόμος** = είδος χορταριού του γένους Ευφορβία με κίτρινα άνθη και γαλακτώδη χυμό.

και έπιανε δουλειά με τη ρόκα⁸⁰.

Αλλά και το καλοκαίρι κάτω στο ποτάμι, παρ' όλη τη δουλειά, όταν είχε ευκαιρία έριχνε «κλεφτές ματιές» σε κάποιο βιβλίο, που πάντα φρόντιζε να 'χει μαζί του.

Πήγε στο Γυμνάσιο και έκτοτε επιδιόταν με μεγάλη επιτυχία στις σπουδές του. Πέτυχε μάλιστα στο Πανεπιστήμιο και έγινε καθηγητής.

Ο Μήτρος, όμως, εντελώς διαφορετικός χαρακτήρας δεν έμοιασε στο Γιώργο, δεν ακολούθησε την ίδια πορεία. Πάντα θεωρούσε τον αδελφό του «σπασίκλα», όταν τον έβλεπε με το βιβλίο στο χέρι. Εκείνος είχε πιο πολύ ως χόμπι το κυνήγι τσονοφωλιών και τη συλλογή καρακαξαύγων. Ήξερε με απόλυτη ακρίβεια και περισσή γνώση για κάθε φωλιά που έβρισκε σε ποια κατάσταση ήταν (δηλ. αν είχε αυγά, αμάλλιαγα ή ξεπεταρούδια πουλιά) και σε τι πουλί ανήκε. Τα δε καρακαξαύγα τα μάζευε και τα έδινε στον περιπτερά, με αντάλλαγμα λίγες καραμέλες και εκείνος με τη σειρά του στο Δασαρχείο, επειδή αυτό είχε επικηρύξει τότε τις καρακάξες (κάργες ή καλιακούδια) για τις ζημιές που προξενούσαν στις καλλιέργειες και κυρίως στα καλαμπόκια. Οι δραστηριότητες αυτές, ήταν η αιτία ώστε ο Μήτρος να υστερήσει σε μόρφωση και γνώσεις. Έτσι, κάθε φορά που αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα, κατέφευγε στον αδελφό του και εκείνος πάντα πρόθυμος, στο βαθμό που ήξερε, τον συμβούλευε και τον έβγαζε απ' το αδιέξοδο.

Πολλές φορές, όταν με την πάροδο του χρόνου τα ποτιστικά έγιναν πολλά και το νερό δεν αρκούσε, αναγκάζονταν να ποτίζουν και τη νύχτα. Ενώ περίμεναν την επόμενη ποτιστική αλλαγή ξαπλωμένοι πάνω σε πρόχειρα στρώματα, που έφτιαχναν με λίγη καλαμιά από τα φρεσκοαλωνισμένα στάρια, παρατηρώντας τον γεμάτο αστέρια ουρανό, έστρεφαν τη συζήτηση γύρω από θρησκευτικά κυρίως ζητήματα γιατί εύλογα ο Μήτρος διατύπωνε τις απορίες του σχετικά με το σύμπαν και το Δημιουργό του.

- Τι λες Γιώργο, πόσα να είναι τ' αστέρια άραγε; Τα 'χει μετρήσει ποτέ ο άνθρωπος;

- Το σύμπαν είναι απέραντο και τ' αστέρια αμέτρητα, απαντούσε ο Γιώργος.

- Και πώς δεν συγκρούονται μεταξύ τους;

- Ο Δημιουργός τα έφτιαξε με αρμονία και μεγάλη ακρίβεια κινήσεων μεταξύ τους.

- Άραγε να είναι άλλα αστέρια σαν τη γη; υπάρχουν πλάσματα σαν εμάς και αλλού;

- Στατιστικά και πάντα υποθετικά πιστεύουμε ότι πιθανόν να υπάρχει ζωή

80. Ρόκα = εργαλείο για το γνέσιμο του μαλλιού, ραβδί με ειδικά διαμορφωμένη άκρη ώστε να στερεώνεται το μαλλί που προορίζεται για γνέσιμο.

και αλλού. Ίσως κάποτε ο άνθρωπος να μπορεί να ταξιδεύει πιο γρήγορα και σε μεγαλύτερες αποστάσεις μέσα στο Σύμπαν. Κι όπως τώρα που πάτησε το πόδι του στο φεγγάρι έτσι και τότε θα μπορέσει να πλουτίσει περισσότερο τις γνώσεις του γύρω από το θέμα αυτό.

- Δηλαδή τι λες τελικά, υπάρχει όντως Θεός;

- Η ύπαρξη ή όχι του Θεού είναι για τον καθένα μας μια δογματική αλήθεια. Δηλαδή αν υπάρχει Θεός είναι καθαρά θέμα πίστης. Όταν δεν μπορούμε να εξηγήσουμε πώς δημιουργήθηκε από μόνη της η πρωταρχική ύλη, από την οποία προήλθε με τη «Μεγάλη έκρηξη» το Σύμπαν με τ' αστέρια, όπως ισχυρίζονται οι επιστήμονες, τότε οδηγούμαστε στην αποδοχή της ύπαρξης ανώτερης Δύναμης που ονομάζουμε Δημιουργό. Ο άνθρωπος, όταν ταξίδευσε στο διάστημα και πρωτοπάτησε το πόδι του στο φεγγάρι, έμεινε τόσο έκθαμβος από το μεγαλείο της Φύσης ώστε αναφώνησε:

«Μέγας είσαι Κύριε και θαυμαστά τα έργα σου!».

Πάντα να έχεις πίστη στο Θεό, συνέχισε ο Γιώργος, και να ξέρεις ότι χωρίς πίστη στην ανώτερη Δύναμη δεν υπάρχει άνθρωπος πάνω στη γη. Ακόμη και πριν την έλευση του Σωτήρα στη γη οι άνθρωποι της αρχαίας εποχής λάτρευαν τους θεούς και μάλιστα έλεγαν ότι μπορεί να υπάρξει πόλη και κοινωνία χωρίς στάδιο ή θέατρο, αλλά πόλη χωρίς ιερό και κοινωνία άθρη δε μπορεί να υπάρξει.

«Εὐροις δ' ἄν ἐπιῶν πόλεις ἀτειχίστους, ἀγραμμάτους, ἀβασιλεύτους, ἀοίκους, ἀχρημάτους, νομίσματος μὴ δεομένας, ἀπείρους θεάτρων καὶ γυμνασίων • ἀνιέρου δέ πόλεως καὶ ἀθέου, μὴ χρωμένης εὐχαῖς, μὴδ' ὄρκους, μὴδέ μαντεῖαις, μὴδέ θυσίαις ἐπ' ἀγαθοῖς, μὴδ' ἀποτροπαῖς κακῶν, οὐδεῖς ἔστιν, οὐδ' ἔσται γεγονώς θεατῆς»

(Πλούταρχος, *Ηθικά προς Κολώτην*, 31)

- Πώς μπορεί η πίστη στο Θεό να σώζει τον άνθρωπο; ρωτούσε ο Μήτρος.

Και επειδή ο Γιώργος καταλάβαινε, ότι τα υψηλά νοήματα και τις βαθυστόχαστες ερμηνείες ο αδελφός του δε μπορούσε να τα καταλάβει, πολλά πράγματα του τα εξηγούσε με απλά και συγκεκριμένα παραδείγματα.

- Είμαστε, του έλεγε, Χριστιανοί Ορθόδοξοι και κάθε Κυριακή πηγαίνουμε στην εκκλησία να δοξάσουμε το Θεό και να προσευχηθούμε να μας δώσει υγεία και ό,τι άλλο ποθούμε.

- Ναι, έλεγε ο Μήτρος.

- Τα Σαββατόβραδα πηγαίνεις και διασκεδάζεις στα μπαράκια κάτω στην πολιτεία, όπως προχθές.

- Ναι.

Παθητά μου Χρόνια

- Τι ώρα γύρισες;
- Πρέπει να ήταν 3 με 4 τα ξημερώματα.
- Και όπως ήταν φυσικό, δε σηκώθηκες να 'ρθεις στην εκκλησία.
- Ε! μια φορά και 'γω δε δικαιούμαι να μην έρθω και να κοιμηθώ λίγο παραπάνω;
- Δεν είναι αυτό το ζήτημα.. Δε θα σταθώ εκεί. Αλλά, για πες μου, δεν είχες πει κάποια ποτά;
- Ναι, αλλά δε μέθυσα.
- Ωραία, δε μέθυσες, αλλά δε θέλει και πολύ για να μη μπορεί ο οργανισμός σου να αντιδράσει σε κάτι απρόοπτο που θα τύχει. Εξ άλλου, μπορεί εσύ να μην ήσουν μεθυσμένος, αλλά οι άλλοι, πού ξέρεις σε τι κατάσταση οδηγούν εκείνη την ώρα. Έτσι, λοιπόν, γίνονται τα ατυχήματα και γι' αυτό διαβάζουμε στις εφημερίδες, ότι τα περισσότερα αυτοκινητιστικά ατυχήματα γίνονται τις μεταμεσονύκτιες και πρωινές ώρες Σαββάτου προς Κυριακή με θύματα πάντα νέους ανθρώπους. Ενώ, εάν ο καθένας σκεφτεί ότι την άλλη μέρα έχει να πάει στην Εκκλησία θα φροντίσει να γυρίσει στο σπίτι νωρίς και έτσι δε θα κινδυνεύσει τόσο στο δρόμο από μεθυσμένους και ξενύχτηδες οδηγούς. Και κάτι ακόμη. Σε όλα αυτά τα κέντρα, τα μπαράκια και τις καφετέριες μαζεύονται κάθε λογής άνθρωποι. Εκεί λοιπόν γίνεται πιο εύκολη η διακίνηση των ναρκωτικών. Έτσι οι νέοι, ευάλωτοι και απροστάτευτοι μπορεί εύκολα να πέσουν στην παγίδα να δοκιμάσουν αυτό που σε κάνει άλλον άνθρωπο και σε «ανεβάζει» σε τεχνητούς παραδείσους. Οδηγούνται έτσι σιγά – σιγά στο δρόμο της εξάρτησης, της αλητείας και του εγκλήματος αργότερα.
- Πολύ σωστά, συμφώνησε ο Μήτρος.
- Τελικά δύο πράγματα είναι πολύ σημαντικά για τη ζωή του ανθρώπου, συνέχισε την κουβέντα ο Γιώργος. Το ένα είναι να πιστεύεις, να δοξάζεις και να αγαπάς το Δημιουργό σου.
- Και το άλλο; ρώτησε ο Μήτρος με έντονο ενδιαφέρον.
- Το άλλο εξ ίσου σπουδαίο και σημαντικό, είναι να σέβεσαι, να τιμάς, να αγαπάς και να φροντίζεις τους γονείς σου, αργότερα, που θα γεράσουν και έχουν ανάγκη φροντίδας. Εξ άλλου οι τέσσερις πρώτες εντολές του Θεού αναφέρονται στο πρώτο που σου είπα, δηλαδή στον Δημιουργό και από τις υπόλοιπες, πρώτη – πρώτη αναφέρεται αυτή που έχει σχέση με τους γονείς. «Τίμα τον πατέρα σου και τη μητέρα σου ...» λέει η εντολή αυτή και η μη τήρησή της είναι η μεγαλύτερη αμαρτία από οποιαδήποτε άλλη.
- Ακόμη και από το έγκλημα, το φόνο;
- Ναι. Κι από το φόνο είναι μεγαλύτερη αμαρτία. Διότι ο άνθρωπος μπορεί να διαπράξει το αμάρτημα του φόνου κάτω από ειδικές συνθήκες, δηλ. να βρεθεί σε «βρασμό ψυχής» και να μην ελέγξει τα νεύρα του. Παρ' όλα αυτά,

ίσως το μετανιώσει και ζητήσει συγχώρεση γι' αυτό που έκανε. Για το άλλο, όμως, δηλ. το να μη φροντίσει τους γονείς του και ν' αδιαφορήσει γι' αυτούς, δύσκολα πιστεύω ότι θα συγχωρεθεί.

Κάποτε κάποιος, στα νεύρα του πάνω, κτύπησε τη μάνα του για ασήμαντη αφορμή. Ξενιτεύτηκε και όταν κατά καιρούς την επισκεπτόταν, μετανιωμένος πλέον, την αγκάλιαζε, τη φιλούσε και κλαίγοντας της έλεγε:

«Μάνα με συγχώρεσες γι' αυτό που σου 'κανα;»

Εκείνη απαντούσε:

«Από μένα είσαι συγχωρεμένος, παιδί μου, από το Θεό, όμως, δεν ξέρω».

Κοίταξε γύρω σου συνέχισε ο Γιώργος και θα δεις ανθρώπους, που δεν «κοίταξαν» τους γονείς τους στα τελευταία τους. Τους πέταξαν σε μια παράγκα και έζησαν με τις καλοσύνες των γειτόνων• έφτασαν μάλιστα στο σημείο να μην πάνε στην κηδεία τους. Αυτό πιστεύω δε συμβαίνει ούτε στους πιο απολίτιστους λαούς της γης.

Και αν κοιτάξεις προσεκτικά την πορεία της ζωής αυτών των ανθρώπων θα διαπιστώσεις ότι μόνο καλή δε μπορεί να χαρακτηριστεί. Ορισμένοι χτυπήθηκαν από ανίατες και βασιανιστικές αρρώστιες, άλλοι πέθαναν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, αμέσως δηλ. μετά το θάνατο των γονιών τους, άλλοι πάλι καταστράφηκαν οικονομικά και πάει λέγοντας.

- Δηλαδή πρέπει να πιστεύουμε ότι υπάρχει Θεία Δίκη και πάνω στη γη;
- Βεβαίως. Τουλάχιστον αυτό καταμαρτυρούν τα γεγονότα που συμβαίνουν γύρω μας.

Κάποιες φορές, όταν περιεργάζονταν τα φυτά και έκαναν εκτίμηση για την παραγωγή που θα έδιναν, οι συζητήσεις στρέφονταν γύρω από οικονομικά ζητήματα.

Άρχιζε τότε ο Μήτρος να κάνει λογαριασμούς.

- Το στάρι θα πάει πολύ καλά• θα πιάσουμε τόσους τόνους κι άμα πάνε καλά τα τεύτλα, τότε θα μπορέσω σα μπροστά να «βαρέσω» και καμιά γεώτρηση στο άλλο χωράφι, να πάρω καινούργιο τρακτέρ, ίσως ν' αλλάξω και το παλιό μου αυτοκίνητο με κανά καλύτερο.

- Μήτρο μην κάνεις λογαριασμούς. Περίμενε πρώτα να δούμε πως θα φτάσουμε στη συγκομιδή. Δεν ξέρεις, είναι νωρίς ακόμα. Κι αν θέλεις να ξέρεις για να μην κάνεις λογαριασμούς και υπολογισμούς εκ των προτέρων, οι παλιοί έλεγαν ότι «ο Θεός, αν θέλει, μπορεί να σου πάρει τη σοδειά κι απ' το αμπάρι». Κυρίως, όμως, πρέπει να μάθεις, ότι στη ζωή αξία δεν έχουν ούτε τα πολλά λεφτά ούτε το μεγάλο και ακριβό αυτοκίνητο.

- Γιατί δηλαδή εσένα δε σου αρέσουν τα λεφτά;

- Δεν είπα αυτό. Εννοώ ότι το χρήμα δεν πρέπει να γίνεται σκοπός στη ζωή.

Παιδιά μου Χρόνια

Με ένα απλό παράδειγμα θα καταλάβεις.

Σε μια συζήτηση μεταξύ συναδέλφων μπήκε το ζήτημα των τυχερών παιχνιδιών.

«Τι ωραία να κέρδιζα τον πρώτο λαχνό του Πρωτοχρονιάτικου λαχείου!», είπε κάποιος.

Τον ρώτησα τότε: «Τι τα θέλεις αυτά τα χρήματα; Δεν σου φτάνουν αυτά που έχεις;».

«Ναι, αλλά αν κέρδιζα και τα 500 εκατομμύρια δε θα 'ταν καλύτερα;»

«Λοιπόν, άκου να σου πω, του απάντησα, σε μια τέτοια περίπτωση, όπου τα χρήματα είναι πολλά, κινδυνεύεις να τρελαθείς στην κυριολεξία από τη χαρά σου. Ο οργανισμός δεν ξέρεις πως θα αντιδράσει σ' αυτό το ξαφνικό γεγονός. Υπάρχουν παραδείγματα ανθρώπων, που κέρδισαν τον πρώτο λαχνό, αλλά η πρώτη αντίδραση ήταν να χάσουν τα λογικά τους. Βέβαια μπορεί να είναι λίγες οι περιπτώσεις αυτές ή ν' αποτελούν εξαίρεση, αλλά αν τύχει σε σένα τότε θα είναι η επιβεβαίωση του κανόνα. Ακόμη κι αν δεν συμβεί αυτό και ξεπεράσεις το σοκ, τα προβλήματα που θ' ακολουθήσουν είναι πάρα πολλά. Σίγουρα θα έλθεις σε σύγκρουση με συγγενείς και φίλους, που θα σου ζητούν βοήθεια ή να τους διευκολύνεις με κάποιο ποσό. Θ' αρχίσουν να σ' ενοχλούν πολλοί αναξιοπαθούντες αλλά και «επαγγελματίες» του είδους για να σου αποσπάσουν χρήματα. Θα κινδυνεύει η ζωή σου ή η ζωή των παιδιών σου με τυχόν απαγωγή που θα ζητούν λύτρα. Μα το σπουδαιότερο και το πιο βασανιστικό θα είναι η καθημερινή σκέψη, τι θα τα κάνεις τόσα χρήματα. Πώς και πού θα τα επενδύσεις καλύτερα. Κινδυνεύεις να πέσουν πάνω σου σαν τα κοράκια κάποιοι επιτήδειοι να σε εκμεταλλευτούν και να βρεθείς έτσι σε χειρότερη κατάσταση απ' ότι ήσουν πριν κερδίσεις».

«Ε, τότε, αν κέρδιζα λιγότερα, ίσως να 'ταν καλύτερα».

«Δηλαδή, πόσα, 50;»

«Ας ήταν και 50 να 'παιρνα ένα σπιτάκι πέρα απ' αυτό που έχω».

«Μα, σπίτι παραπανίσιο μπορείς να φτιάξεις από την εργασία, σιγά – σιγά με τις οικονομίες σου. Είναι ανάγκη να τζογάρεις και να παίζεις τυχερά παιχνίδια;

»Ακουσέ με• ας υποθέσουμε ότι κερδίζεις 20 εκατομμύρια. Μόλις τα πάρεις θ' αρχίσεις να σκέφτεσαι: αυτοκίνητο έχω, σπίτι έχω, τι να τα κάνω; Δεν ψάχνω να βρω κάποιο οικοπεδάκι για τα παιδιά μου; Ψάχνεις, λοιπόν, την αγορά, αλλά τα καλά, τα γωνιακά και τα νότια με ήλιο οικοπέδα έχουν 25 εκατομμύρια. Λες• θα το αγοράσω και θα βάλω και 5 εκατομμύρια γραμμάρια. Αρχίζεις τότε να κάνεις αιματηρές οικονομίες και περικοπές από διάφορες εκδηλώσεις της καθημερινότητας• κόβεις την ταβέρνα, την καφετέρια, τις διακοπές, περιορίζεις το φαγητό, το ντύσιμό σου. Όταν με το καλό ξεπληρώσεις

τα γραμμάτια και ξαναμαζέψεις χρήματα, λες πάλι• δε ρίχνω τα μπετά για να μη μένουν αχρησιμοποίητα τα χρήματα και χάνουν την αξία τους; Τα μπετά, όμως, με μηχανικούς και μαστόρους, ξεπερνάνε τις οικονομικές σου δυνατότητες και αναγκάζεσαι να ξαναβάλεις γραμμάτια και επανέρχεσαι στις περικοπές και στις στερήσεις.

»Έτσι, λοιπόν, μπαίνεις σ' ένα φαύλο κύκλο περιττής και αχρείαστης πολλές φορές δημιουργίας. Η ζωή σου δυσκολεύει και τα ωραία χρόνια περνούν χωρίς να το καταλάβεις. Βέβαια, εδώ δεν πρέπει να μπερδεύουμε τα πράγματα• δηλ. τη δημιουργική προσφορά, που πρέπει να έχει ο άνθρωπος μέσα στην κοινωνία, με αυτή του πλεονασμού και της άφθαστης πραγματικότητας, του απατηλού και άπιαστου όνειρου. Και εδώ επαληθεύεται, εν μέρει, αυτό που λένε «όποιος έχει λίγα λεφτά είναι πλούσιος, ενώ όποιος έχει πολλά φτωχός» με την έννοια πάντα, ότι με τα λίγα δε μπορεί κανείς να φτιάξει ή να αγοράσει κάτι το ακριβό, οπότε πάντα του περισσεύουν τόσα, ώστε να μπορεί να κινείται άνετα χωρίς να έχει άγχος».

- Ενδιαφέρουσα συζήτηση, λέει ο Μήτρος, αλλά αν μου 'πεφταν εμένα ξέρεις τι θα 'κανα; Θ' αγόραζα μια Μερσεντές, θα έπαιρνα ένα σκάφος, θα ...

- Καλά, καλά μη συνεχίζεις. Και να ξέρεις, ότι η αξία και η προσωπικότητα του ανθρώπου δε μετριέται με το εντυπωσιακό αυτοκίνητο και το σκάφος, αλλά με τις αρετές και τη γνώση που κουβαλάει μαζί του.

- Ναι, τελικά ίσως έχεις δίκιο.

Μπορεί ο Γιώργος να είχε δίκιο αλλά δυστυχώς η κοινωνία είναι διαφορετικά δομημένη. Η εξέλιξη της τεχνολογίας έφερε νέα ήθη. Κάποιες έννοιες, όπως η αρετή, το θάρρος, η αγάπη για τον πλησίον, ο αλτρουϊσμός έχασαν την αξία τους και κάποιες άλλες, όπως το χρήμα, ο εύκολος πλουτισμός, η «αρπαχτή», ο ωχαδερφισμός επικράτησαν στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου και έγιναν αυτοσκοπός.

Η τηλεόραση που έχει μπει σ' όλα τα σπίτια, έχει φροντίσει να προβάλλει ως πρότυπα της κοινωνίας, ανθρώπους που πλουτίζουν εύκολα και γρήγορα από παράνομα επαγγέλματα, που κάνουν έκφυλη ζωή και ειρωνεύονται όλες τις αξίες, ακόμη και την πίστη στο Θεό.

Οι Τράπεζες με τα διαφημιστικά σπότες που προβάλλουν μέσω της τηλεόρασης, απευθύνονται σ' όλο τον κόσμο και προσφέρουν δάνεια για αγορά κατοικιών, αυτοκινήτων, οικοσκευής και για διακοπές. Η πλύση εγκεφάλου επιτυγχάνεται ακόμη και σ' εκείνους, οι οποίοι διατηρούν κάποιες αντιστάσεις και δε δελεάζονται εύκολα.

Ο Μήτρος ξέρει πολύ καλά, ότι μόνο με τη δουλειά στα χωράφια και με το μεροκάματο δεν είναι εύκολο να τ' αποκτήσει γρήγορα όλα: σπίτι, αυτοκίνητο,

Παιδιά μου Χρόνια

εξοχικό και διακοπές. Χρειάζεται υπομονή, σκληρή δουλειά και οικονομία για ν' απολαύσει τις μικροχαρές αυτές της ζωής. Έρχεται όμως η Τράπεζα και του τα προσφέρει όλα μεμιάς, υποθηκεύοντας όλα του τα υπάρχοντα (σπίτι, χωράφια, οικόπεδα), δηλαδή το μέλλον του, το μέλλον των παιδιών του και όχι μόνο, αφού μπορεί να προκύψουν και οικογενειακά δράματα από την αλόγιστη χρήση του χρήματος και τον κακό προϋπολογισμό.

Για παράδειγμα ένα ανδρόγυνο που χρειάζεται σπίτι καταφεύγει στο δανεισμό για πρώτη κατοικία με υποθήκευση των μισθών τους. Δεν υπολογίζουν, όμως, ότι μέσα στα 20, 25 ή 30 χρόνια που δίνει η Τράπεζα περιθώριο για την εξόφληση του δανείου, μπορεί κάποιος να πάθει κάτι (αναπηρία, ανίατη αρρώστια ή και θάνατο) οπότε τότε, αν υπάρχουν και ανήλικα παιδιά στην οικογένεια αρχίζει ένας Γολγοθάς επιβίωσης, διότι ο ένας μισθός πηγαίνει για την εξόφληση του δανείου.

Κάποιος πάλι, νέος σε ηλικία, με λίγα χρόνια υπηρεσίας υπάλληλος, ο οποίος διέμενε σε μια παραθαλάσσια κομόπολη και από 'κει πήγαινε καθημερινά σε πόλη διπλανού νομού στην υπηρεσία του με άλλους συναδέλφους, σκέφτηκε να αγοράσει αυτοκίνητο μέσω Τραπεζής. Ήθελε να πηγαίνει μόνος και ωραίος στη δουλειά του και ας μην είχε τη δυνατότητα. Πλήρωσε το 30% προκαταβολή και τα υπόλοιπα θα τα εξοφλούσε σε 36 μηνιαίες δόσεις. Ένα Σάββατο πρωί και ενώ είχε προηγηθεί ολονύκτια δυνατή νεροποντή, το ολοκαίνουργιο αυτοκίνητό του μαζί με άλλα, παρασύρθηκε από χείμαρρο και κατέληξε στη θάλασσα εντελώς παραμορφωμένο και άχρηστο. Επί τρία χρόνια ο συνάδελφος πλήρωνε δόσεις για το αυτοκίνητο, το οποίο ουσιαστικά δεν είχε αλλά ούτε μπορούσε να βάλει κι άλλο χρέος για να πάρει καινούργιο.

Οι επιχειρηματίες και οι Τραπεζίτες ξέρουν πολύ καλά ότι κάποιοι που δε διαθέτουν αρκετά χρήματα, αλλά παρόλα αυτά θέλουν να κάνουν καλή ζωή εύκολα μπορεί να πέσουν θύματα της πλεκτάνης που στήνουν για να γίνουν πελάτες τους.

Εκμεταλλευόμενοι λοιπόν την αφέλεια του κόσμου και στηριζόμενοι στην ψυχολογία του τζόγου, του εύκολου και γρήγορου κέρδους δηλαδή, δημιουργούν πάρα πολλά τυχερά παιχνίδια, λαχεία, ΠΡΟΠΟ, ΛΟΤΤΟ, ΤΖΟΚΕΡ και άλλα παρόμοια.

Και πάλι αυτά δε φτάνουν για ν' αρπάξουν όλες τις οικονομίες των φτωχών μεροκαματιάρηδων, των νοικοκυραίων, των προοδευτικών και δημιουργικών ανθρώπων. Και εδώ έρχεται ο ηλεκτρονικός και έντυπος Τύπος να κάνουν τέλεια τη «δουλειά» τους• να επιτελέσουν δηλαδή το τέλειο εκ προμελέτης έγκλημα, μέσω του Χρηματιστηρίου, με τη συμμετοχή των αρμοδίων παραγόντων και των ανθρώπων της εξουσίας.

Ο πλουτισμός με τις μετοχές στο Χρηματιστήριο και οι φήμες για διπλασια-

σμό και τριπλασιασμό του κεφαλαίου σε αντιδιαστολή με τα πολύ χαμηλά επιτόκια των Τραπεζών διαδόθηκαν ταχύτατα και ακούγονταν σα γλυκές σειρήνες, που καλούσαν τους πάντες, τζογαδόρους και μη, να συμμετάσχουν στο παιχνίδι αυτό και να γίνουν μέλη του «ναού του χρήματος», της Σοφοκλέους, όπως συνηθίζεται να αποκαλείται. Οι συζητήσεις στα καφενεία έδιναν και έπαιρναν. Η τηλεόραση είχε απ' ευθείας (LIVE) συνδέσεις με το Χρηματιστήριο σε καθημερινή βάση. Οι Τράπεζες διαμόρφωσαν ειδικές αίθουσες με τηλεοράσεις και αναπαυτικά καθίσματα για τους πελάτες. Οι εφημερίδες περί τα οικονομικά πολλαπλασιάστηκαν και η ζωή του Έλληνα πήρε άλλο χρώμα• το χρώμα του χρήματος. Παντού συναντούσες ανθρώπους ευδιάθετους, χαμογελαστούς και η πρώτη κουβέντα τους μετά το «καλημέρα» ήταν «πώς πάμε σήμερα, πάλι έχει άνοδο το Χρηματιστήριο;».

Μικροί και μεγάλοι, πλούσιοι και φτωχοί, έπαιζαν στο Χρηματιστήριο τις οικονομίες τους. Ακόμη και με δάνεια που χορηγούσαν οι Τράπεζες με κυβερνητική απόφαση, αγόρασαν μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια.

Φυσικά και ο Μήτρος στο χωριό δεν έμεινε «εκτός νυμφώνος». Εδώ έφτασε να χειρίζεται το «καρούλι» με κομπιούτερ από το καφενείο και θα υστερούσε σε γνώση γύρω από το μέγα θέμα που απασχολούσε την κοινωνία;

Μπορεί να ήταν θέμα χρόνου η είσοδος των χωρικών, των αγροτών ή εργατών της γης στο Χρηματιστήριο αλλά τελικά η επιστήμη του τζόγου –το σύγχρονο μάρκετινγκ- το πέτυχε. Ο ιδρώτας του φτωχού και τίμιου ανθρώπου έγινε χαρτί, έγινε εντολή με κωδικό και κάθε μέρα προστίθεντο και κάποια μηδενικά στο λογαριασμό. Εύκολα τα χιλιάρικα έγιναν εκατομμύρια, τα 10 έγιναν 20, τα 50 έγιναν 100 ...

Ο Γιώργος που ζούσε στην πόλη, έβλεπε, άκουγε, συζητούσε, μάθαινε, αλλά και αντιστεκόταν σθεναρά στο δέλεαρ του γρήγορου πλουτισμού διότι είχε αποκρυσταλλώσει στο μυαλό του ότι το χρήμα δεν είναι το παν στη ζωή και ότι οι κίνδυνοι που παραμόνευαν σε μια τέτοια τεχνητή κατάσταση ήταν πάρα πολλοί. Διότι δε του φαινόταν φυσιολογικό, αλλά κι ούτε χωρούσε στο μυαλό του η ιδέα αυτή, να πλουτίζουν δηλαδή όλοι χωρίς να δουλεύουν, αλλά και χωρίς να χάνει κανένας. Στο τζόγο, το ήξερε πολύ καλά, ότι για να κερδίσει κάποιος, πρέπει να χάσει κάποιος άλλος. Αλλιώς από πού θα έρχονταν τα κέρδη; Ουρανοκατέβητα ή τα χάριζαν οι επιχειρηματίες; Βέβαια, για όλες αυτές τις απορίες, είχαν φροντίσει οι ειδήμονες να δίνουν και τις ανάλογες απαντήσεις. Κι αυτές τις απαντήσεις αναμασούσε ο Μήτρος κάθε φορά που ο Γιώργος διατύπωνε τις απορίες του. Έτσι όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα, όσο κι αν φανεί παράξενο, αντιστράφηκαν πλέον οι ρόλοι.

Ο Μήτρος έγινε ειδικός περί τα οικονομικά και τώρα ήταν ο Γιώργος αυτός που είχε απορίες, γιατί έμεινε στάσιμος, γιατί ακόμη πίστευε σε ... ξεπερα-

σμένα πράγματα, σε αρχές και ιδέες που δεν είχαν πέραση πια!...

Η κατάσταση αυτή με το Χρηματιστήριο ξεκίνησε καλοκαίρι με φθινόπωρο του '99. Ο Γιώργος, καθηγητής Μαθηματικών στο σχολείο της πόλης όπου υπηρετούσε, ζούσε μια πρωτόγνωρη κατάσταση. Σε μια μικρή αίθουσα υπήρχε μια τηλεόραση για τις ανάγκες του προγράμματος «Εκπαιδευτική τηλεόραση». Την περίοδο που το Χρηματιστήριο ήταν στην ημερήσια διάταξη, η τηλεόραση αυτή έγινε μέσο μετάδοσης για την κίνηση των μετοχών, γιατί από το παιχνίδι του Χρηματιστηρίου δεν έλειψαν και οι καθηγητές. Έπαιζαν δε, με τόση μανία και είχαν τόση αγωνία για την πορεία των μετοχών, ώστε, όταν χτύπαγε το κουδούνι για διάλειμμα, κατέβαιναν γρήγορα – γρήγορα τις σκάλες για να πάνε στο καμαράκι που ήταν η τηλεόραση και να μάθουν τα τελευταία νέα. Ήταν τόσο ολοφάνερη η συμπεριφορά αυτή, που έγινε αντιληπτή από τους μαθητές και μάλιστα, αν τύχαινε να διασταυρωθούν με έναν γοργοπορούντα και ασθμαίνοντα καθηγητή τους, φώναζαν ειρωνικά: «Κύριε, κύριε ανεβαίνει ο Dow Jones» και αμέσως ζωγραφιζόταν ένα διάπλατο χαμόγελο στο πρόσωπο του αγωνιούντα καθηγητή.

Το Πάσχα του 2000 και μετά τις εθνικές εκλογές του Απρίλη, όπου όλα παίχτηκαν πάνω στο βωμό του Χρηματιστηρίου –προγράμματα και πολιτικές ήρθαν σε δεύτερη μοίρα- ο Γιώργος πήγε να γιορτάσει στο χωριό με τους γονείς και τον αδελφό του.

Το Μ. Σάββατο ο κόσμος που ήρθε να κάνει Πάσχα με τους δικούς του, βγήκε στα καφενεία, στην πλατεία του χωριού. Άνοιξη, καλοκαιρία, Θεού χαρά. Χειρανίες ανθρώπων που είχαν μήνες να συναντηθούν, αμφίδρομες ερωτήσεις για τα οικογενειακά και η συζήτηση για το Χρηματιστήριο ευθύς αμέσως. Κάτω από άλλες συνθήκες και σε άλλες εποχές, οι συζητήσεις αφορούσαν τις καλλιέργειες και άλλα θέματα που απασχολούσαν το χωριό και τους κατοίκους. Τώρα όμως, είπαμε• το θέμα ήταν ένα: ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ. Κι όποιος δεν είχε έστω και λίγες γνώσεις, δε συμμετείχε στην κουβέντα.

Ο Μήτρος, λοιπόν, αφού καλωσόρισε τον αδελφό του και είπαν τα σχετικά των ημερών, τον πήρε και κατέβηκαν στην πλατεία. Το μεσημεράκι, μεταξύ καφέ και ούζου, έφτασε το λεωφορείο της γραμμής που έφερνε και τις εφημερίδες. Όλοι έσπευσαν με μιας να ενημερωθούν για τις τιμές των μετοχών. Άρχισε τότε μια ατέλειωτη κουβέντα με νούμερα και όρους νεότευκτους, που ο Γιώργος έμεινε έκπληκτος ακούγοντας τον αδελφό του να χρησιμοποιεί όλους εκείνους τους παράξενους όρους του τζόγου με μεγάλη ευκολία.

- Άντε βρε και σου 'λεγα να πάρεις «εισηγμένη»⁸¹. Έχει 40% άνοδο σήμερα.

81. «εισηγμένη» = μετοχή που εισάγεται για πρώτη φορά στο χρηματιστήριο.

- Πάψε καημένη, θα δεις θ' αποδειχθεί «φούσκα»⁸².
- Εσύ, πάλι, τι τον ήθελες τον «μουτζούρη»⁸³.
- Αύριο θα τον «σκοτώσω» (θα πουλήσω όσο – όσο).
- Πάρε «ΚΛΩΝΑΡΙΝ» να δεις που θα φτάσει σε μια βδομάδα.
- Καλά, καλά, έτσι λένε τα «παπαγαλάκια»⁸⁴;
- Η δικιά μου έπιασε «λίμιντ απ» (ποσοστό μέγιστης ανόδου).

Στο τέλος δεν άντεξε ο Γιώργος, πήρε τον αδελφό του και πήγαν να δουν τα σπαρτά. Έφτασαν στα παραποτάμια χωράφια εκεί όπου τα στάρια ήταν από ανοιξιιάτικη καλλιέργεια, άρα και καλύτερα. Εκεί που θαύμαζαν την καλή παραγωγή έσκασε το μυστικό ο Μήτρος, αρχίζοντας την κουβέντα απ' αλλού.

- Ξέρεις Γιώργο, προβλέπω πολύ καλή σοδειά φέτος• έχω και καλαμπόκια και ντομάτα και άμα πάνε καλά κι αυτά θα μείνουν χρήματα να πάρω εκείνο το καλό αυτοκίνητο, που ονειρεύομαι χρόνια τώρα.

- Ναι, αλλά αυτό που ονειρεύεσαι κάνει πολλά λεφτά.

- Έχω και κάτι οικονομίες από παλιά• τις έβαλα μέσα (στο Χρηματιστήριο εννοούσε) και τώρα έχουν διπλασιαστεί. Κι αν συνεχίσει έτσι, μπορεί να φτάσουν.

- Δε μου λες βρε Μήτρο, έχω μια απορία. Σας άκουγα στο καφενείο, που λέγατε ότι όλες οι μετοχές ανεβαίνουν• ο δείκτης από 1.500 μονάδες πήγε στις 6.500 και θα φτάσει, λέει, στις 10.000 και όλοι θα είναι κερδισμένοι στο τέλος. Πώς γίνεται αυτό, μπορείς να μου εξηγήσεις;

- Να σου πω. Κερδίζουν όλοι γιατί συνέχεια μπαίνουν μέσα καινούργιοι παίκτες.

- Κάποτε, όμως, αυτοί θα τελειώσουν.

- Ναι, αλλά τα χρήματα αυτά τα παίρνουν οι επιχειρηματίες, κάνουν νέες επενδύσεις, επεκτείνουν τα εργοστάσιά τους και πουλάνε περισσότερα προϊόντα με αποτέλεσμα να κερδίζουν και έτσι ανεβαίνουν οι μετοχές.

- Μόνο που εγώ δε βλέπω επενδύσεις, απεναντίας η ανεργία αυξάνει, αλλά ούτε και περισσότερο συνάλλαγμα από την αύξηση των εξαγωγών.

- Μα τι λες, εδώ βγήκε ολόκληρος υπουργός της Οικονομίας και είπε ότι «το Χρηματιστήριο είναι ο καθρέπτης της οικονομίας• πηγαίνει καλά, έχει άνοδο γιατί οι οικονομικοί δείκτες είναι πολύ καλοί». Πάντως κάνεις χαζομάρα που δεν παίζεις και συ. Δε λέω να τα παίζεις όλα όσα έχεις αλλά μπορείς να παίζεις πρώτα ένα μέρος κι αν δεις ότι πας καλά, τότε κάνεις το ίδιο και με τα υπόλοιπα.

- Καλά βρε Μήτρο, να δεχτώ όλα όσα λες. Εύχομαι να είναι έτσι τα πράγ-

82. «φούσκα» = μετοχή χωρίς αντίκρουσμα.

83. «μουτζούρης» = χαρτί που δεν εμπνέει εμπιστοσύνη.

84. «παπαγαλάκι» = προπαγανδιστής.

Παιδιά μου Χρόνια

ματα, αλλά αν, λέω αν, κάτι στραβώσει και δεν είναι έτσι, αλλά όλοι αυτοί που λένε αυτά τα ωραία είναι λωποδύτες, τότε τι θα γίνει;

- Δηλαδή όλος ο κόσμος θες να πεις που παίζει, είναι χαζός;

- Όχι, δεν είπα τέτοιο πράγμα, αλλά να, υπάρχουν μερικοί κανόνες θα 'λεγα, που εσύ δεν κατέχεις διότι δεν έτυχε να τους ακούσεις. Οι παλιοί Μήτρο λέγανε ότι, «όταν οι άλλοι αγοράζουν εσύ να πουλάς και όταν οι άλλοι πουλάνε εσύ να αγοράζεις». Είναι ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης. Δηλαδή, όταν οι πολλοί πουλάνε, τότε εσύ αγόραζε, γιατί από την πολλή προσφορά πέφτουν οι τιμές. Όταν, όμως, οι πολλοί αγοράζουν, μην αγοράζεις κι εσύ, γιατί από την πολλή ζήτηση ανεβαίνουν οι τιμές και τότε αγοράζεις ακριβά. Και στο Χρηματιστήριο υπάρχει ο νόμος που λέει: «Ν' αγοράζεις με τη φήμη και να πουλάς με το γεγονός». Και κάτι σπουδαίο ακόμη, θα σ' το πω γιατί το διάβασα στην εφημερίδα και δε θέλω να παρεξηγηθείς* μην το πάρεις προσωπικά ...

- Τι, τι;

- Ένας μεγάλος οικονομολόγος, μετά το παγκόσμιο οικονομικό κραχ του 1929, είχε πει: «όταν δεις το μπακάλη και τον περιπτερά της γειτονιάς σου να παίζει Χρηματιστήριο, τότε αν είσαι μέσα βγες κι αν είσαι έξω μη διανοηθείς να μπεις».

- Δηλαδή Γιώργο τι μου λες, να βγω τώρα που κάθε μέρα ανεβαίνει;

- Έχε υπόψη, ότι όταν έχουμε άνοδο έχουμε και πτώση, όπου υπάρχει ακμή έρχεται και η παρακμή. Εξ άλλου έχουμε ζωντανό παράδειγμα το φίλο μας τον «Αμερικάνο», που στην ξενητεία είχε κάνει πολλά λεφτά και τα έπαιξε στο Χρηματιστήριο. Τώρα όμως τα έχει χάσει και προσπαθεί ο άνθρωπος να τα ξαναμαζέψει με τη εργασία και τις οικονομίες του.

- Σα να μ' έπεισες Γιώργο. Λέω, μετά το Πάσχα, μόλις οι δικές μου πάνε 7.000 να τις πουλήσω.

Πέρασε το Πάσχα, ήρθε και το καλοκαίρι γρήγορα. Ο Γιώργος, αφού έκανε τα καλοκαιρινά μπάνια με την οικογένειά του, ήρθε στο χωριό για να πάρουν λίγο καθαρό αέρα τα παιδιά. Δε βρήκε τον αδελφό του στο σπίτι και τον αναζήτησε στο χωράφι, όπου καλλιεργούσε ντομάτα.

- Τι έγινε βρε Μήτρο, δε σε βλέπω χαρούμενο. Γιατί; Δεν πάνε καλά οι καλλιέργειες;

- Μωρ' οι καλλιέργειες καλά πάνε, δοξασμένος ο Θεός, αλλά να, ξέρεις, εκείνο το Χρηματιστήριο πάει κατά διαόλου.

- Μα δεν είχες πει ότι θα πούλαγες αμέσως, μόλις θα έπιανε τις 7.000;

- Ναι, αλλά, όταν είχε 6.500 και περίμενα να πάει στις 7.000 αυτό άρχισε να κατακυλάει. Έφτασε 6.000, πήγε 5.500. Και μόλις μια μέρα ανέβηκε λίγο,

είπα: «Τώρα άμα πάει στις 6.000 θα πουλήσω». Αυτό όμως, μια φορά ανέβαινε και τέσσερις κατέβαινε, με αποτέλεσμα να βρίσκεται σήμερα στις 1.500, ενώ αγόρασα με 6.000 και δε βλέπω προοπτική ανόδου αλλά ούτε και να σταματάει σε ένα σημείο. Πολλοί πούλησαν με ζημιά. Εγώ, βρίσκω παρηγοριά σ' αυτό που λένε πολλοί κάθε φορά που ακριβαίνει η βενζίνη, δηλ. «εγώ πέντε έβαζα, πέντε βάζω, το ίδιο μου κάνει». Κι εγώ χίλια χαρτιά είχα, χίλια έχω! Ε, κάποτε θα ξαναέβει. Τώρα θα είναι σε πέντε, θα είναι σε δέκα χρόνια δεν ξέρω• πάντως, το 'χω πάρει απόφαση, ΜΕΡΣΕΝΤΕΣ δε βλέπω. Καλό είναι και το αγροτικό.

- Σε είχα προειδοποιήσει γι' αυτή την εξέλιξη Μήτρο. Έδειχναν που οδηγούνταν τα πράγματα. Αρκεί να έβλεπε κανείς με καθαρό μυαλό και χωρίς τη φιλοδοξία να γίνει κι αυτός ένας σαν όλους τους άλλους πλούσιους, που τελικά έγιναν πλούσιοι αλλά μόνο στα χαρτιά. Βέβαια, κερδισμένοι υπήρξαν. Ποιοι ήταν αυτοί;

* Ήταν ελάχιστοι, που αρκέστηκαν σε λίγα κέρδη, χρειάστηκαν κάποια στιγμή τα λεφτά για ν' αγοράσουν κάτι, τα πήραν κι έτσι τα γλύτωσαν.

* Ήταν το κράτος που έπαιρνε προμήθεια από τον ημερήσιο τζίρο, όπως ο λεσχάρχης⁸⁵ παίρνει το βιδάνιο⁸⁶ απ' το καρέ που παίζει πόκα, και τέλος

* Ήταν οι επιτήδειοι επιχειρηματίες που πλούτισαν «εν μια νυκτί» αλλά και στελέχη του κόμματος και άλλοι με υψηλές διασυνδέσεις, που είχαν τη δυνατότητα να αντλούν πληροφορίες και έτσι ήξεραν πότε ν' αγοράσουν και πότε να πουλήσουν.

Ο πολύς κόσμος έχασε τις οικονομίες του. Πολλοί έφτασαν στα πρόθυρα οικονομικής καταστροφής, πούλησαν χωράφια και οικόπεδα, ανέστειλαν ή ματαίωσαν προγραμματισμένες δραστηριότητες και τέλος πήραν ένα καλό μάθημα. Τους το είπε και ο Πρωθυπουργός:

«ΑΣ ΠΡΟΣΕΧΑΝ».

- Το πήρα κι εγώ το μάθημά μου, είπε με ύφος μελαγχολικό και πικρά μετανοιωμένος ο Μήτρος. Από δω και πέρα θα προσέχω πολύ και θα είμαι δύσπιστος σε κάθε τι που ακούγεται ωραία, σε κάθε τι δελεαστικό.

Όλοι αυτοί που είχαν παίξει κι έχασαν τα χρήματά τους τώρα δε μιλάνε καθόλου. Δεν κάνουν πια τους πολυπράγμονες και τους ειδήμονες «επί παντός επιστητού». Όταν κάποιος, που δε συμμετείχε σ' αυτό το οικονομικό αλαλούμ συνειδητά ή λόγω έλλειψης χρημάτων ανοίγει συζήτηση σχετικά μ' αυτό το θέμα οι άλλοι τον διακόπτουν λέγοντάς του: «μην ξύνεις πληγές». Το μέγεθος

85. Λεσχάρχης = ο ιδιοκτήτης λέσχης.

86. Βιδάνιο = Το ποσοστό του κερδηθέντος ποσού στη χαροπαιξία που δίνεται στη χαροπαικτική λέσχη, γκανιότα.

Παθιά μου Χρόνια

της καταστροφής είναι πολύ μεγαλύτερο απ' αυτό που φαίνεται. Πολλοί δεν ομολογούν πλέον από ντροπή, ότι έπαιξαν και έχασαν.

Ο Μήτρος τώρα έγινε πολύ μετρημένος και πάντα αναλογίζεται τις συνέπειες που μπορεί να έχει οποιαδήποτε απόφαση που θα 'παιρνε επιτόλαια. Συμβουλεύεται για όλα τα ζητήματα, μικρά ή μεγάλα, τον αδελφό του και έχει σαν αρχή στη ζωή του τις ρήσεις του Ευαγγελίου, κυρίως εκείνη που λέει ότι όλα στον κόσμο τούτο είναι μάταια και τελικά εκείνο που μένει είναι η αγάπη των ανθρώπων• αυτή που παίρνεις αλλά και αυτή που δίνεις.

Και τώρα δε μένει παρά η αποκάλυψη των ενόχων γι' αυτό το οικονομικό έγκλημα και η τιμωρία τους, ώστε, να ικανοποιηθεί το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Αλλά δυστυχώς το κράτος και οι εκάστοτε διαχειριστές του δεν έχουν συνηθίσει τους πολίτες σε τέτοια πράγματα. Όλοι αυτοί οι επιτήδαιοι καταφέρνουν όχι μόνο να ξεγλιστρούν και να αποφεύγουν την τσιμπίδα του νόμου αλλά συνεχίζουν να κατευθύνουν τις τύχες αυτού του δύσμοιρου τόπου.

Και ο Μήτρος, το μόνο που έχει πλέον να κάνει, είναι να κοιτάζει τη δουλειά, την οικογένειά του και τίποτα άλλο παραπέρα.

Λαμία, Μάιος 2003

Περιεχόμενα

Λόγια του συγγραφέα	7
Ήταν κάποτε ένα χωριό	9
Δεκαετία 1990	13
Δεκαετία 2000.....	17
Πάσχα 2009	19
ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ	25
Δημοσιεύματα εφημερίδων	74
Είμαστε πλέον αντάρτες	76
Στοιχεία από το «Πρωτόκολλο Δημοτικής Εκπαιδύσεως Νομού Φθιωτιδοφωκίδος 1939-40»	77
Έγγραφα διαφόρων υπηρεσιών από τα αρχεία της Κοινότητας Μαντασιάς της περιόδου 1955-1956.....	89
Έγγραφα που αφορούν την Μαντασιά από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους – Αρχεία Νομού Φθιώτιδας	137
Αναζητώντας τις ρίζες μου	195
Σχετικά με την ονομασία του χωριού.....	197
Νικόλαος Βασιλείου Μακροβιβαδίτης	198
Μπουρογιαναίικο	199
Χαλιεπταίικο	200
Ραπταίικο.....	201
Κουβελαίικο	202
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	203
Η Γιωργή	205
Η κυδωνιά του μπαρμπα – Γιάννη	211
Η πράσινη θημωνιά.....	215
Οι καλιότ'ρες	219
Τα μανέλια	221
Το Ρόιασμα.....	225
Ο μπαρμπα – Δήμος	231
Η αγωνία ενός υποψηφίου	239
ΑΞΙΕΣ και ... αξίες	243

ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΥΨΗΛΑΝΤΗ 55 • 35100 ΛΑΜΙΑ • ΤΗΛ.: 22310 34000 • FAX: 22310 43856

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ: ΒΙ.ΠΕ. ΛΑΜΙΑΣ • ΤΗΛ.: 22310 34521 • FAX: 22310 34702

e-mail: papress@otenet.gr